

JOLDAÝ

ДӘРІГЕРЛЕРДІҢ
ЖАЛАҚЫСЫН КӨТЕРУГЕ
ҚАНША ҚАРАЖАТ БӨЛІНЕДІ?

2-бет

KÚN TÁRTIBI

БІЛІМ САЛАСЫНЫҢ
БҮГІНІ мен ЕРТЕҢІ

5-бет

ZERDE

ТЫЛДАҒЫ ЕҢБЕК
ЖЫЛНАМАСЫ

6-бет

TIRSHILIK

УАҚЫТША МӘРТЕБЕ:
КІМГЕ және ҚАЛАЙ
БЕРІЛЕДІ?

7-бет

ЖАҢА ЖАҒДАЙДАҒЫ ҚАЗАҚСТАН: ІС-ҚИМЫЛ КЕЗЕҢІ

Мемлекет басшысы Қасым-Жомарт ТОҚАЕВТЫҢ Қазақстан халқына Жолдауы

Құрметті отандастар!

Құрметті Парламент палаталарының
төрағалары, депутаттар,
Үкімет мүшелері!

Парламенттің кезекті сессиясының жұмысы күрделі кезеңде басталып отыр.

Елімізде жер-жаһанға зор қауіп төндірген пандемияға қарсы күрес әлі де жалғасуда. Біз азаматтардың өмірін және денсаулығын қорғау үшін бар күш-жігерімізді біріктіріп, осындай сын сағатта ынтымағы жарасқан халқымыз жұлдырғандай жұмылды.

Індетпен күрес дана халқымызға тән асыл қасиеттердің арқасында жүзеге асты. Өзгеге қолұшын созып, тілеулес болу, тосыннан келген кеселге қарсы тұру маңызды екені анық байқалды.

Дәрігерлерге, құқық қорғау органдарының қызметкерлеріне, әскери қызметшілерге, еріктілерге, кәсіпкерлерге және осындай шақта бейжай қалмаған барша азаматтарға шын жүректен алғыс айтамын. Сіздер айрықша табандылықтың және зор жауапкершіліктің жарқын үлгісін көрсеттіңіздер.

Бұл Отанға деген шынайы сүйіспеншіліктің көрінісі деп санаймын.

Қазіргі күрделі жағдайда алдымызда тұрған басты міндет – әлеуметтік-экономикалық тұрақтылықты, жұмыс орындарын және халықтың табысын сақтап қалу.

Дағдарысқа қарсы жедел шаралардың екі топтамасы қабылданды. Уақытша табыссыз қалған 4,5 миллионнан астам азаматымыз 42 500 теңге мөлшерінде көмек алды. Бұған 450 миллиард теңгеден астам қаражат жұмсалды. Осындай жәрдем көрсетілетін елдерде, тіпті басқа ірі мемлекеттерде берілген жоқ.

Миллионнан астам адамға азық-түлік және тұрмыстық заттар қоржыны берілді. Елбасы – «Nur Otan» партиясы Төрағасының бастамасымен 550 мыңнан аса отбасы «Біргеміз!» қорының қолдауымен біржолғы қаржылай көмекке ие болды.

Пандемия барлық мемлекеттер үшін сынақ кезеңіне айналды. Олар індетпен күрес жолында көп қиындықты бастан өткеруде. Бір жерде ахуал тұрақтанса, екіншісінде вирустың жаңа ошақтары пайда болуда.

Үкімет жіберілген қателіктерден сабақ алып, жұмысты жедел жолға қоя білді. Ең бастысы – біз азаматтардан еш нәрсені жасырмай, індеттен қайтыс болғандар туралы ақпараттың барлығын ашық жариялаймыз. Қаншалықты ашық болса да, шыындықты айтып отырымыз. Бұл – кейбір мемлекеттерге қарағанда Қазақстанның ұтымды тәсілі.

Алайда ахуалдың жақсаруы босаңсуға себеп болмауға тиіс. Күрес әлі жалғасуда. Дүниежүзілік денсаулық сақтау ұйымының болжамы бойынша пандемияны жеңу үшін кем дегенде 2 жыл қажет.

Алдағы айларда күш-жігерімізді барынша жұмылдыра жұмыс істейтін боламыз. Осыған дайын болуымыз керек. Мәселе туындаған кезде ғана шұғыл қимылдамай, алдын ала шаралар қабылдап, барлығын жан-жақты ойластырып жұмыс істейміз керек. Барлық шешімдер мұқият тексерілген болжамдарға негізделуге тиіс.

Үкімет нақты шектеулер мен бейімді карантин әдісін енгізуде. Пандемиямен күрес жөнінде кешенді бағдарлама әзірленді.

Мемлекет тарапынан әлеуметтік саладағы және экономиканы қолдауға бағытталған барлық міндеттемелер орындалатын болады. Бұл мақсатқа Ұлттық қордан 1 триллион теңге бөлінуде. Әлеуметтік төлемдерді ин-



дексациялау жұмысы жалғасын табады. Осы бағытта 2023 жылға дейін шамамен 1 триллион теңгеден астам қаржы бөлу жоспарланып отыр.

Біз қазіргі қиындықты міндетті түрде еңсереміз. Дегенмен, еліміздің жаңа геосаяси ахуалдағы ұзақ мерзімді дамуын естен шығармауымыз керек.

Қазір әлем соңғы 100 жыл ішінде болмаған аса күрделі дағдарысты бастан өткеруде. Сарапшылардың айтуынша, жаһандық экономиканы қайта қалпына келтіру үшін кемінде 5 жылға дейін уақыт қажет.

Дей тұрғанмен, болашақта көп бастайтын мемлекеттердің бәсекеге түсу қабілеті дәл осындай дағдарыстар мен іргелі өзгерістер кезінде шыңдалады. Қазақстан жаңа әлемде өзінің лайықты орнын алуға тиіс.

Тұңғыш Президент – Елбасы Нұрсұлтан Әбішұлы Назарбаевтың көрсенген саясатының арқасында экономиканың дамуы үшін берік негіз қаланды, әлемдік аренада абырой-беделге ие болдық.

Сондықтан әлемнің жаңа болмыс-бітімі қалыптасып жатқан шақта біз реформаларға тын серіппен беріміз керек. Бұл бағытта Ұлт жоспарын және Бес институттық реформаны негізгі бағдар етіп ұстануымыз қажет.

Біз азаматтарымыздың лайықты өмір сүруіне жағдай жасауға, олардың құқықтарын қорғауға, заң үстемдігін қамтамасыз етуге, жемқорлыққа қарсы күресті күшейтуге міндеттіміз.

Ендеше, іс-қимыл жоспары қандай болмақ?

I. Мемлекеттік басқарудың жаңа үлгісі

Бұл саладағы реформаларды жүйелі түрде жүзеге асыру қажет.

Ең алдымен, мемлекеттік басқаруға, кадр саясатына, шешім қабылдау жүйесіне және оларды орындау жауапкершілігіне деген көзқарасты өзгертуден бастауымыз керек.

Пандемия және дағдарыс жағдайында мемлекеттік басқару жүйесі бар күш-жігерін жұмылдырып жұмыс

істеуде. Жедел шешімдер қабылдау айтарлықтай уақыт пен қаражатты талап етеді. Бірақ алдағы жоспарларды назардан тыс қалдырмауымыз қажет. Сондықтан мен тікелей Президентке бағынышты болатын Стратегиялық жоспарлау және реформалар агенттігін құру туралы шешім қабылдадым.

Бұрын мұндай орган болды және өз жұмысын ойдағыдай атқарды. Енді осы агенттік қайтадан тұтас мемлекеттік жоспарлау жүйесінің негізгі орталығына айналады. Агенттік ұсынған реформалар нақты, іске асытыны және ең бастысы, барлық мемлекеттік органдар үшін орындауға міндетті болуға тиіс.

Реформалар жөніндегі жоғары президенттік кеңес құрылады. Бұл кеңестің шешімдері түпкілікті болады. Тез өзгеріп жатқан ахуалға шынайы баға беру үшін Статистика комитеті Агенттік құрамына беріледі.

Дәстүрге сай, мемлекеттік жоспарлау жүйесінде жоспарлау, орындау және бағалау қызметін негізінен мемлекеттік аппарат атқарады. Бұл – дұрыс емес.

Мемлекеттік жоспарлау жүйесі адам ресурстарын барынша жұмылдыруға тиіс, яғни жеке сектор мен қоғам өкілдерін толыққанды серіктестер ретінде жұмыстың барлық кезеңіне – жоспарлауға, орындауға және бағалауға тартуы керек.

Сан алуан көрсеткіштер мен индикаторлардан тұратын мемлекеттік бағдарламалар әзірлеуді тоқтату қажет. Барша азаматқа түсінікті, қысқа әрі нұсқа ұлттық жобалар форматына көшкен жөн. Негізгі мақсат – жұмыстың барысы емес, нәтижесі болуға тиіс.

Осындай түбегейлі реформаны жүргізу үшін мемлекеттік аппараттың қызметін қайта қарау керек. Бұл мәселе бойынша реформаларды жоспарлау мен жүзеге асырудың үйлесімділігі аса маңызды.

Мемлекеттік қызмет жүйесін ретке келтіріп, қайта құру керек. Пандемия кезінде мемлекеттік қызметшілердің басым бөлігінің қашықтан жұмыс істеу режиміне көшуі мемлекеттік аппаратты қысқарту керектігін және бұған толық мүмкіндік бар екенін көрсетті.

Мемлекеттік аппарат және квази-мемлекеттік сектор қызметкерлерін қысқарту мерзімін жеделдетуді тапсырамын. Быыл олардың санын 10 пайызға, ал келесі жылы 15 пайызға қысқартқан жөн. Осылайша біз 2021 жылы шенеуніктердің санын 25 пайызға қысқарту мәселесін шешетін боламыз. Соның нәтижесінде және цифрландыру үдерісін ескере отырып, одан әрі қысқарту туралы шешім қабылдаймыз.

Үнемделген қаражаттың есебінен қалған қызметкерлердің жалақысын көбейтетін боламыз. Еңбекақысы аз мемлекеттік қызметтің қоғам үшін пайдасынан зияны көп. Бұл мәселеге жете назар аудармау керектеу, біліктілікпен бастамашылдықтан айырылуға, сондай-ақ ең сорақысы, жемқорлыққа әкеп соқтырады. Сондықтан 2021 жылғы 1 шілдеден бастап балдык-факторлық жүйе енгізілуге тиіс. Мұндай жоба мемлекеттік қызметшілердің құлшынысын арттырып, жауапкершілігін нығайта түседі.

Бізге жаңа кадрлар, яғни кәсіби білікті, озық ойлы және бастамашыл мамандар аса қажет. Мемлекеттік қызмет қол жетпейтін жабық қастаға айналмауға тиіс.

Сонымен қатар кәсіби және этикалық нормалардың құлдырауына жол бермей, сабақтастық пен институционалдық дәстүрдің сақталуын қамтамасыз ету маңызды. Осы тұста жауапты хатшылар институтына арнайы тоқталғым келеді.

Бұл институтты енгізген кезінде жауапты хатшылардың жиі ауыспай жұмыс істеуі министрлерді әкімшілік-кадрлық жұмыстардан босатып, аппараттың тұрақтылығын қамтамасыз етеді деген ой болған. Алайда іс жүзінде олай болмай шықты. Тіпті министрлер мен жауапты хатшылардың арасында түсініспеушілік туындап жатады. Мұның салдары ортақ жұмысқа зиянын тигізеді.

Негізгі жауапкершілік бір адамға, яғни Президент тағайындайтын министрге жүктелуі тиіс. Сондықтан жауапты хатшылар институтын жойып, олардың міндеттерін министрліктің аппарат басшыларына жүктеген жөн.

Бұл ұсыныстарды жүзеге асыру үшін осы жылдың соңына дейін мемлекеттік қызмет туралы заңнамаға тиісті түзетулер енгізуді тапсырамын.

Норма шығару мәселесін де қайта қарау қажет.

Карантин кезінде құқықтық жүйенің қасаңдығы қолбайлау болып, жұмысты қатты тежегені жасырын емес. Сол себепті, төтенше жағдай режимін енгізіп, «Төтенше жарлық» шығаруға тура келді.

Бірақ мұндай шаралар дағдарыс жағдайында мәселені түбегейлі шешпейді.

Негізгі проблема атқарушы биліктің әр қадамының заңмен шектеліп, адымының ашылмауында болып отыр. Біз министрлер мен әкімдерге зор талап қоямыз, бірақ олардың өкілеттіктері заңдар мен қаулылардың нақты нормаларының аясында шектелуі тиіс. Бұл жағдай мемлекеттік аппараттың ғана емес, Парламенттің де жұмысын қиындатады. Парламент палаталары атқарушы органдардың құзыретіне беруге болатын егжей-тегжейлі баяндалатын нормаларды да қарастыруға мәжбүр болып отыр.

Алмағайып дүниеде жедел шешім қабылдай алмай ұлттық қауіпсіздікке нұқсан келтіруі мүмкін. Сондықтан Құқықтық саясат тұжырымдамасы аясында заңнаманы өзгерту арқылы құқықтық регламенттеу деңгейлерінің арасындағы теңгерімді қамтамасыз ету керек. Мұны кейінге қалдыруға болмайды.

Тағы бір маңызды міндет – квазимемлекеттік компанияларды корпоративтік басқару ісін жақсарту мәселесін шешу.

►► 2-бетте

ПРЕЗИДЕНТ ЖОЛДАУЫ: сенімге – серпін!

КЕМЕЛ КЕЛЕШЕК КЕПІЛІ



Қазақстанның жаңа әлемдегі орнын айқындап, мемлекетіміздің алуан бағытта дамуына бірден-бір ықпал ететін фактор – бұл халыққа арналған Жолдау.

Сондықтан болса керек, пандемияға қарсы күрес әлі де жалғасып жатқан күрделі уақытта бұл Жолдауды ел азаматтары үлкен ықыласпен тыңдады.

Президент өзінің кіріспе сөзінде сын сағатта бір-біріне қол ұшын созған ел-жұрттың адамдық қасиеттерін тілге тиек етті.

Абай айтқан: «Үш-ақ нәрсе адамның қасиеті, ыстық қайрат, нұрлы ақыл, жылы жүрек» жылуы мен шуақ саулесін алыс-жақынға бірдей түсіріп келе жатқан дәрігерлер мен құқық қорғау саласының және қарапайым адамдардың үлкен жүреппен атқарған істеріне алғыс айтып, күш – бірлікті екендігіне тоқталды. Әрине, мұндай қасиеттер жанды жадыратып, көңілді тербеп, мерейді өсіреді емес пе?!

Мені Президенттің ғылымды қаржыландыру және дамытуға байланысты пікірі қызықтырды. Халықаралық тәжірибелерге сүйене отырып ғылымның әлеуетін арттыру және ірі бизнес өкілдері жергілікті университеттерді қолдауы керек деген пікірі өте маңызды.

Сондай-ақ, бүгінгідей күрделі жағдайдағы экономикалық, әлеуметтік мәселелерге назар аударды. Қазақстанның жаңа әлемде өз орнын алуы тиіс екендігін қадап айтты. Ел өркендеуінің басты салалары болатын – өндіріс, білім беру, тұрғын үй мәселелері жайлы жан-жақты әңгімеледі. Қоғамдағы түйткілді жағдайларды да жасырмады. Ел өміріне қатысты сан тараулы сұрақтардың түйіні – біреу. Ол – халыққа қызмет ету.

Асылы, халыққа қызмет ету асыл арман, ұлы мұрат, басты борыш болуы тиіс. Жолдауда айтылған ұлт сапасын арттыру мәселесінде осы қағида біздің темірқазығымызға айналуы тиіс.

Алмагул УМБЕТОВА,
Ө. Байқоңыров атындағы
Жезқазған университетінің доценті,
филология ғылымдарының кандидаты

НАҚТЫ ҚАДАМДАР ҚАЖЕТ

Парламент палаталарының біріккен отырысында Мемлекет басшысы Қазақстан халқына арналған Жолдауды жариялады. Жолдаудағы басты басымдықтар қоғамды әлеуметтік жаңғыртуға бағытталғаны белгілі болды.

Атап айтқанда, елдің жаңа экономикалық курсы 7 негізгі ұстанымға негізделді. Ақша-несие саясаты жөніндегі комитет құру туралы шешім қабылданды. Оның құрамына тәуелсіз мүшелер кіреді.

– Ұлттық табысты қайта бөлу маңыздылығы артып отырғандықтан, бүкіл ел азаматтары үшін түсінікті салық саясатын дамытуымыз керек, – деді Қ. Тоқаев.

Президент Жолдауда сонымен қатар, ауыл мәселесіне назар аударылатынын атап көрсетті.

– 2021 жылдан бастап «Аңсаған сөзі» жобасын іске қосуға тапсырамын, – деген Президент сөзі сөзі сүйелі армандап жүрген талай отбасының үмітін тұтатқаны анық.

Қасым-Жомарт Тоқаев тапсыр-



ауымды міндеттер жайлы баяндай келе, соларды табысты жүзеге асыру үшін тың тәсіл, жаңаша ойлау, жалпұлттық ынтымақ және өзара қолдау қажеттігін атап өтті. Ендігі міндет – Жолдауда айтылған тың бастамаларды жүзеге асыру.

Саiken СМАҒҰЛОВ,
«Nur Otan» партиясы
Жезқазған қалалық филиалы
төрағасының бірінші орынбасары

SARYARQA-AҚПАРАТ

ДӘРІГЕРЛЕРДІҢ ЖАЛАҚЫСЫН
КӨТЕРУГЕ
ҚАНША ҚАРАЖАТ БӨЛІНЕДІ?

Сәрсенбідегі Үкімет отырысында ҚР Денсаулық сақтау министрі Алексей Цой медицина қызметкерлерінің жалақысын көтеруге қанша қаражат бөлу жоспарланғанын айтты.

Мемлекет басшысы биылдан бастап дәрігерлер мен санитарлық-эпидемиологиялық қызмет қызметкерлерінің жалақысын кезек-кезеңімен көтеру және 2023 жылға қарай оны экономикадағы орташа жалақыдан екі есе жоғары деңгейге арттыру тапсырмасын жүктеді, – деп атап өтті министр.

Оның айтуынша, 2021-2023 жылдарға арналған республикалық бюджет туралы заңның жобасында аталған шығыстар қарастырылған.

247 мың медицина қызметкерінің жалақысын көтеруге арналған шығыстардың жалпы сомасы 2021 жылы 222,3 млрд теңгені, 2022 жылы 361,7 млрд теңгені, ал 2023 жылы 557,5 млрд теңгені құрайды, – деді Алексей Цой.

МОНОҚАЛАЛАРДЫҢ АЙНАЛАСЫНДА
КЕН ІЗДЕУ ЖҰМЫСТАРЫ
ЖҮРГІЗІЛЕДІ

Шығыс, Орталық және Солтүстік Қазақстандағы моноқалалардың айналасында ірі ауқымды іздеу жұмыстарын жүргізу көзделді. Бұл туралы Үкімет отырысында ҚР Экология, геология және табиғи ресурстар министрі Мағзұм Мирағұлы Мырзағалиев айтты.

Қаланың негізі болып тұрған кәсіпорындардың қорлармен қамтамасыз етілу проблемалары, пайдалы қазбалар қорларының төмен толықтырылуы және «жетілген» деп аталатын кен орындарында өндірудің төмендеуі бүгінгі күні шешуді талап ететін негізгі мәселелер болып отыр. 2025-2040 жылдарға қарай моноқалалардың айналасында орналасқан бірқатар ірі кен орындары сарқылады деп болжануда, – деді министр.

Оның атап өтуінше, геологиялық зерделеуді арттыру мен пайдалы қазбалардың басым түрлерінің ресурстарын бағалау үшін 2021-2025 жылдарға арналған геологиялық барлаудың мемлекеттік бағдарламасы әзірленді.

Онда Шығыс, Орталық және Солтүстік Қазақстандағы моноқалалардың айналасында ірі ауқымды іздеу жұмыстарын жүргізу көзделді. Бұл қаланың негізі болып тұрған кәсіпорындардың үздіксіз жұмысын қамтамасыз етеді, – деді Мағзұм Мырзағалиев.

ЖЕКЕ ҮЙ САЛЫНАТЫН
40 МЫҢ ЖЕР ҮЧАСКЕСІНЕ
КОММУНИКАЦИЯ ТАРТЫЛАДЫ

Жеке үй салу үшін 40 мың жер үчаскесіне коммуникация тартылады. Бұл туралы Үкімет отырысында ҚР Индустрия және инфрақұрылымдық даму министрі Бейбіт Атамқұлов мәлімдеді.

Кезекте тұрған азаматтардың баспана мәселесін тезірек шешу үшін «Нұрлы жер» бағдарламасында жеке тұрғын үй қорынан жалдау ақысын субсидиялау тетігін қарастыру ұсынылады. Бұл үшін «Нұрлы жер» бағдарламасы аясында жалдамалы тұрғын үй құрылысына қарастырылған қаражатты қайта бағыттау ұсынылып отыр. Шамамен 100 мың азаматқа қолдау көрсетіледі, – деді министр.

Оның айтуынша, аталған тетік «Отбасы банкі» арқылы жүзеге асырылады.

Жеке құрылыс салуды ынталандыру үшін «Нұрлы жер» бағдарламасы аясында азаматтарға жеке құрылыс салуға бөлінетін 40 мың жер үчаскесіне коммуникациялар тартылады. Қажетті құжаттарды уақытылы қалыптастырудың нақты жүйесі жасалады, – деді Бейбіт Атамқұлов.

ШЕТЕЛДЕН ШОТ АШУҒА
ТҮЙЫМ САЛЫНАДЫ

Оффшорлық юрисдикцияларға ақша аударымдары бөлігінде заңнама жетілдіріледі. Бұл туралы ҚР Қаржы министрі Ерұлан Жамбаубаев айтты.

Ол «Көленкелі экономикаға» қарсы күрес шаралары туралы баяндады.

«Көленкелі экономикаға» қарсы іс-қимыл жөніндегі жоспар өзектендіріледі және оффшорлық юрисдикцияларға ақша аударымдары бөлігінде заңнама жетілдіріледі, – деді Е. Жамбаубаев.

Министрлік FATF ұсынымдарын орындайды, атап айтқанда:

– Мемлекеттік және квазимемлекеттік сектордың лауазымды тұлғаларына және олардың отбасы мүшелеріне шетелдік шоттарды ашуға тыйым салуды енгізу;

– Салық органдарының кәсіпкерлік субьектілерінен түпкілікті бенефициарлар туралы мәліметтерді алу құқығын заңнамамен бекіту;

– Экономикалық ынтымақтастық және даму ұйымы (ЭЫДҰ) елдерінің салық органдары арасында ақпарат алмасу аясында ҚР резиденттерінің қаржылық шоттары туралы мәліметтерді талдау. Салықтық және кедендік әкімшілендіруді цифрландыру бойынша жұмыс жандандырылды. Астана-1, Электрондық шот-фактуралар жүйесі және Виртуалды қойма іске қосылды. Бұдан басқа, темекі және алкоголь өнімдерін таңбалау пилоттық жоба ретінде жүргізіледі және онлайн-бақылау қасалық машиналары (БКМ) енгізілді, – деді министр.

Оның сөзіне қарағанда, жүйелерді интеграциялау есебінен ҚХР-мен импорт бойынша кедендік статистиканың алшақтығы төмендеді.

30

ТӘУЕЛСІЗДІК ЖЫЛДАРЫ
ҚАЗАҚСТАН

(Жалғасы. Басы 1-бетте).

Елімізде ондаған ұлттық компания және он мыңдаған мемлекеттік кәсіпорын бар. Бұл ретте ірі квазимемлекеттік мекемелер акционерлік қоғам ретінде жұмыс жүргізеді, яғни олардың мақсаты – пайда табу. Егер мемлекеттік қызметтердің бір бөлігі оларға берілсе, мұндай компаниялардың жұмысы азаматтарға және экономикаға нақты қызмет көрсетуге арналып, қосымша сипатқа ие болуы тиіс.

Көптеген акционерлік қоғамда қалыптасуы тиісінше ауысып кеткен. Корпоративтік басқару қосымша бюрократиялық рәсімге айналып отыр.

Тұтас квазимемлекеттік секторды реформалау ісін жалғастыру қажет. Кейбір шешімдер бүгін жарияланады, ал қалған мәселелер бойынша Үкімет маған ұсыныс берді.

II. Жаңа жағдайдағы экономикалық даму

Ұзаққа созылған мұнай дәуірі аяқталған сияқты. Әлемдік нарықтың мүлде жаңа ахуалына дайын болу керек.

Өртараптандырылған және технологияға негізделген экономика құру – жай қажеттілік ғана емес. Біз үшін бұдан басқа жол жоқ.

Сонымен қатар экономика халықтың әл-ауқатын арттыруға бағытталуы керек. Ұлттық табыстың өсімінен түсетін игіліктерді әділ бөлу, тиімді әлеуметтік «лифтілерді» орнықтыру жөніндегі қоғамның өткір талабы міндетті түрде орындалуы тиіс.

Сондықтан еліміздің жаңа экономикалық бағдары басты жеті қағидатқа негізделуі керек: Игіліктер мен міндеттердің әділ бөлінісі. Жеке кәсіпкерліктің жетекші рөлі. Әділ бәсекелестік, кәсіпкерлердің жаңа буыны үшін нарық болуы.

Өнімділікті көбейту, экономиканың ауқымдылығын және технологиялық сипатын арттыру. Адами капиталды дамыту, жаңа үлгідегі білім саласына инвестиция тарту.

«Жасыл» экономиканы дамыту, қоршаған ортаны қорғау. Мемлекет тарапынан дәйекті шешімдер қабылдау және сол үшін қоғам алдында жауапты болу.

Бұл ретте біз бәсекеге қабілеттілімізді көрсететін артықшылығымызға және нақты мүмкіндіктерімізге сүйенуіміз керек.

Қазақстанның алдында тұрған аса маңызды міндет – **өнеркәсіптің әлеуетімізді** толық пайдалану.

Осы саладағы табыстарымызға қарамастан, ішкі нарықтың зор мүмкіндіктерін әлі де болса толыққанды жүзеге асыра алмай келеміз. Өңделген тауарлардың үштен екісіне жуығы шетелден әкелінеді.

Ұлттық экономиканың стратегиялық қуатын арттыру үшін тез арада қайта өңдеу ісінің жаңа салаларын дамыту қажет. Бұл қара және түсті металлургия, мұнай химиясы, көлік құрастыру және машина жасау, құрылыс материалдары мен азық-түлік өндіру және басқа да салаларды қамтиды.

Сапалық тұрғыдан мүлде жаңа ұлттық индустрияны дамыту үшін жаңғыртылған заңнамалық негіз қажет.

Өнеркәсіпті реттеу және оған қолдау көрсету мәселелері түрлі заңнамалық актілерде көрініс тапқан. Бірақ ортақ мақсат көрсетілмеген, жүзеге асырылатын саясат пен шаралардың арасында өзара байланыс жоқ.

Сондай-ақ жекеменшік секторларды немесе салаларды реттейтін көптеген заң бар.

Мысалы, «Электр энергетикасы туралы» заң, «Көлік туралы» заң.

Өңдеу өнеркәсібін дамытудың қағидаттарын, мақсаттарын мен міндеттерін белгілейтін «Өнеркәсіп саясаты туралы» бірзіді заң жыл соңына дейін әзірленуге тиіс.

Өнеркәсіпке қолдау көрсетудің нақты шараларын да жетілдіру керек. Бізде жүйелі әрі біртұтас ұстаным жоқ. Соның салдарынан сансыз көп жобаға қаражатты ысырап етіп отырмыз.

Әрине, өнеркәсіпке қолдау көрсетудің кең көлемді қамтитын ауқымды шараларын сақтап қаламыз. Сонымен бірге Үкімет стратегиялық тұрғыдан маңызды өндірістерді, негізгі экспорттық басымдықтарды айқындап, қолдау шараларының аясын кеңейту керек.

Стратегиялық жобалар үшін заттай грантты, қаржыландыру жетілдіргі, жекейлі кепілдікті, экспорттық қолдау тәсілдерін топтап ұсыну жолын қарастыру керек. Инвесторлардың қаржылық шығынының бір бөлігін салық төлеуден босату арқылы өтеуге болады.

Мемлекеттік, квазимемлекеттік секторлар және жер қойнауын пайдаланушылар үшін кепілді сатып алу талабын қарастыру қажет.

Ең басты нәрсе – жобаның жүзеге асырылатын бүкіл кезеңінде заңнамалық шарттардың тұрақты болуы.

Әрине, тек бұл шаралармен ғана шектелмейміз. Нақты қолдау деңгейі жобаға салынған қаражаттың көлеміне және оның басымдығына байланысты болады.

Мемлекет пен инвесторлар арасындағы уағдаластықтарды бекіту үшін стратегиялық инвестициялық келісім жасалады. Бұл – жаңа тәсіл.

Осы бастаманы жыл соңына дейін экономикалық өсімді қалпына келтіру жөніндегі заң жобасы аясында жүзеге асырған жөн. Үкімет стратегиялық келісімдерге енетін жобалардың топтамасын 2021 жылдың сәуір айына дейін әзірлейді.

Өңдеуші кәсіпорындардың отандық шикізатқа қолайлы бағамен толық қол жеткізу мәселесі де жүйелі түрде шешілуге тиіс.

Үкіметке жыл соңына дейін еліміздің өңдеуші өндіріс орындарын шикізатпен толық қамтамасыз етуге мүмкіндік беретін реттеу тәсілдерін әзірлеуді тапсырамын.

Өнеркәсіптің дамуына реттелетін сатып алу жүйесі тікелей әсер етеді. Оның көлемі 15 триллион теңгеге жуық немесе жалпы ішкі өнімнің бестен бір бөлігін құрайды. Үкімет пен әкімдердің міндеті – осы әлеуетті барынша пайдалану.

Менің тапсырмам бойынша мемлекеттік органдардың сатып алу жүйесін жақсарту түсетін жаңа заң қабылданды. Бірақ ұлттық компаниялардың сатып алу жүйесі әлі де болса ашық емес және оған қатардағы кәсіпкерлердің қолы жете бермейді.

Жыл соңына дейін квазимемлекеттік сектордың барлық сатып алу жұмыстарын реттейтін біртұтас заң қабылдауды тапсырамын. Реттелетін барлық сатып алулар барынша ашық және «бір терезе» арқылы ғана жүзеге асырылуға тиіс.

Егер тиісті құқық қолдану тәжірибесі болмаса, заңнама жетілдірілгеннен ешқандай пайда жоқ.

Шетелдің арзан әрі сапасыз тауарлар отандық өнім ретінде ұсынылып, сатып алу конкурстарында жеңіп шығатын кездері жиі болып тұрады. Отандық өнім өндірушілердің тізімі де, индустриалды сертификаттар да жалған өндірушілерге нақты тосқауыл қою алмай отыр.

Үкімет «Атамекен» ұлттық кәсіпкерлер палатасымен бірлесіп, жыл соңына дейін Қазақстанның қамту үлесін арттыру үшін нақты ұсыныстар әзірлейді.

Осы салаға қатысты ортақ міндет – өңдеу өнеркәсібінің өндірісін бес жыл ішінде кем дегенде 1,5 есе арттыру.

ЖАҢА ЖАҒДАЙДАҒЫ ҚАЗАҚСТАН:
ІС-ҚИМЫЛ КЕЗЕҢІ

Алайда бір ғана өнеркәсіп саясаты арқылы индустриаландыру ісін айтарлықтай ілгерілетуге қол жеткізе алмаймыз. Ақша-несие, салық және басқа да негізгі салалардағы саясаттың нақты сектор сұранысынан алашақтап кетпеуінің маңызы зор. Бұған әлі толығырақ тоқталармын.

Ауыл шаруашылығын дамытпай, бәсекеге қабілетті экономика құру мүмкін емес.

Бұл салада шешімін таппай келе жатқан өзекті мәселелер бар. Атап айтқанда, жұрттың жерге қол жеткізе алмауы, ұзақ мерзімге берілетін «арзан несиенің» болмауы, кәсіби мамандардың тапшылығы.

Өнімділікті арттырып, шикізат өндірумен ғана шектелмеу үшін, сондай-ақ қойма және көлік инфрақұрылымын дамыту мақсатында шұғыл шаралар қабылдау керек.

Елімізде ет, жеміс-жидек, көкөніс, қант, бидай, майлы дақылдар, сүт өнімдерін өндіру және өңдеу үшін 7 ірі эжежүйе қалыптастыруға болады. Балық шаруашылығына да ерекше мән берген жөн. Қосымша құн қалыптастырудың өзге саналатын ірі жобалар маңызды рөл атқаруға тиіс.

Вертикальді кооперация аясында жеке қосалқы шаруашылықтың әлеуетін пайдаланған абзал. Жеке шаруашылық миллиондаған ауыл тұрғындарына табыс табуға мүмкіндік бере алады. Оларды өңірлік азық-түлік хабтарына құруға жұмылдыру керек.

Біз горизонтальді кооперацияның әлеуетін де естен шығармауымыз қажет. Оның агроөнеркәсіп кешенінде қарқынды даму болмайды. Басы бірікпеген жеке қосалқы шаруашылықтар, шын мәнінде, өлместің күзін көріп отыр. Бұл ретте, сапалы әрі мол өнім өндіру, үздіксіз тауар жеткізу туралы сөз қозғалуды өзі орындас. Бәсекеге қабілетсіздік пен импорттан ауыла алмай отыруымыздың себебі де осында.

Кооперация кезінде жер және басқа да мүлікке қатысты барлық құқықтар сақталады. Кооперация шаруашылықтарға шикізат сатып алу, өнім өндіру және оны сатуды ұйымдастыру барысында күш жұмылдыруға мүмкіндік береді. Ауыл еңбеккерлерінің ауыр жұмысы тым арзан бағаланады. Бұл – жасырын емес. Табыстың басым бөлігіне алыпсатарлар кенеліп жатады. Сондықтан субсидия және салық жеңілдіктерін беру бағдарламалары аясында ауылдық жерлердегі кооперацияны ынталандыру үшін тиісті шаралар топтамасын әзірлеу қажет.

Тағы бір маңызды мәселе. Келесі жылы ауыл шаруашылығы мақсатындағы жерлерді пайдалану мәселесі бойынша Жер кодексінің кейбір нормаларына қатысты енгізілген мораторий күшін жояды.

Жеріміз шетелдіктерге сатылмайды. Бірақ Үкімет ауыл шаруашылығы жерлерін толыққанды экономикалық айналымға енгізуді өзге әдіс-тәсілдерін әзірлеуге тиіс. Аграрлық секторға инвестиция тарту ауадай қажет.

Кәсіби мамандардың тапшылығы, сондай-ақ аграрлық ғылымның ойдағыдай дамуымыз – бұл саладағы қордаланған мәселелер. Осы бағытта атқарушы билік тарапынан нақты шаралар қабылдануы керек.

Технологиялық тұрғыдан ескірген суару жүйесі үлкен кедергі келтіріп отыр. Судың 40 пайызы далаға кетіп жататын кездері болады. Оның да су тапшылығының зардабын тартып отырған еліміз бұған жол бере алмайды. Осы саланың нормативтік-құқықтық тұрғыдан реттелуін қамтамасыз етіп, заманауи технологиялар мен инновацияны енгізу үшін экономикалық ынталандыру шараларын әзірлеу қажет.

Агроөнеркәсіп кешенін дамыту жөніндегі қолданыстағы мемлекеттік бағдарлама келесі жылы аяқталады. Үкіметке бизнес өкілдерімен бірлесіп, Агроөнеркәсіп кешенін дамыту жөніндегі жаңа ұлттық жобаны әзірлеуге кірісуді тапсырамын.

Негізгі міндеттеріміз:

– әлеуметтік маңызды бар азық-түлік тауарларымен өзімізді толық қамтамасыз ету;

– миллиондаған ауыл тұрғындарының табысын арттыру;

– еңбек өнімділігін екі жарым есе көбейту;

– агроөнеркәсіп кешені өнімінің экспортын екі есе арттыру.

Өзекті мәселенің бірі – **көлік-логистика кешенін дамыту**.

«Нұрлы жол» бағдарламасының бірінші кезеңі табысты жүзеге асырылды. Соның арқасында елордамызды өңірлермен «тармақтану» қағидаты бойынша байланыстыруға мүмкіндік туы. Көлік жүйесінің жаңа инфрақұрылымдық ұстыны қалыптасты. Еліміздің жанаулық көлік дәліздерімен интеграциялануы қамтамасыз етіліп, Азия мен Еуропаны байланыстырған Қазақстанның тарихи мәртебесі қалпына келтірілді.

Дегенмен, бұл саладағы бәсекелестік өте күшті. Орталық Азия өңірінде пайда болған бағалы жобалар Қазақстанның көлік әлеуетін төмендетуі мүмкін.

Сол себептен «Нұрлы жол» бағдарламасының екінші кезеңі еліміздің көлік-транзит секторының жетекші рөлін бекемдеуге арналуы керек.

Қазақстанның бәсекеге қабілеттілігі тың инфрақұрылымдық жобаларды жүзеге асыру, жаңа мемлекеттер мен компанияларды тарту, қызмет көрсету сапасын жақсарту және транзиттік бағдарлардағы жылдамдықты арттыру есебінен өсуге тиіс.

Алдымызда тұрған міндет – 2025 жылға дейін 24 мың шақырым жолды, яғни республикалық маңызды бар жолдардың бәрін қайта жөндеп, жол бойындағы қызмет көрсетумен қамтамасыз ету.

Шағын және орта бизнес күрделі кезеңді бастан өткеруде. Шын мәнінде, пандемияның зардабы осы салаға ауыр тиді.

Экономиканың шеккен зардабын өңдеу үшін 700 мыңнан астам кәсіпкерге салық жеңілдіктері берілді. Төлем мерзімі кейінге шегерілді, несиені жеңілдікпен қайта қаржыландыру мүмкіндігі ұсынылды. Бірақ, ахуал әлі де болса күрделі.

Шағын және орта бизнеске қосымша көмек ретінде экономиканың зардап шеккен салаларындағы кәсіпкерлердің қазіргі барлық несиелерінің 6 пайызға дейінгі жылдық мөлшерлемесі бойынша мемлекеттік субсидия беруді тапсырамын. Субсидиялау Төтенше жағдай жарияланған сәттен, яғни биылғы 16 наурыздан бастап 12 айлық кезеңді қамтиды.

Ұлттық банк көбірек зардап шеккен секторлардағы шағын және орта бизнестің айналым қаражатын көбейту үшін арнаулы бағдарламаны жүзеге асырады. Бұған дейін бұл бағдарлама биыл аяқталады деп жоспарланған еді.

Қазіргі күрделі ахуалға байланысты аталған бағдарламаны жүзеге асыру мерзімін 2021 жылдың соңына дейін ұзартуды және оның аясын кеңейтуді тапсырамын. Осыған орай қосымша 200 миллиард теңге болу қажет. Сол арқылы бағдарламаның жалпы құнын 800 миллиард теңгеге дейін жеткіземіз.

Сондай-ақ мемлекеттік органдар мен квази-мемлекеттік секторға тиесілі жылжымайтын мүлік нысандарын жалға алып отырған шағын орта бизнес өкілдерін жыл соңына дейін жалдау ақысын төлеуден босатуды тапсырамын.

Қазіргідей жағдайда жұмыс орындарын және халықтық табысын сақтау – басты басымдық. Сондықтан осы кезеңде көбірек зардап шеккен салалардағы шағын және орта бизнес өкілдерінің еңбекке қорына түсетін ауыртпалықты жеңілдету маңызды болып отыр. Бизнесінің осы санаты бойынша еңбекке қабілетті емес қорларға аударылатын төлемдерді жыл соңына дейін тоқтатуды тапсырамын.

Келесі мәселе – бизнес ахуалы. Бұл саланы реформалау керек. Өйткені реттеу жүйесі әлі де болса қолайсыз, тіпті жазалаушы сипатынан арыла алмай отыр.

Реттеушілік саясаттың негізгі қағидаттарын өзгерту қажет. Мемлекеттік реттеуге азаматтардың денсаулығын және экологияны қорғау үшін ғана жол беріледі.

Заң бойынша да, тәжірибе жүйінде де нақты болмыстың қасаң формалар артықшылығы бар екенін, ақыл-ой мен мән-мазмұнның қатаң заң нормаларынан басым түсу мүмкіндігін ескерген жөн. Тексеру жүргізуге тыйым салған үш жылдық мораторий осындай реттеу жүйесін жандандыруға негізге жол ашады.

Бұл ретте сыбайлас жемқорлық мейлінше жиі туындайтын сәулет-құрылыс қызметі, санитарлық-эпидемиология қадағалау, ветеринария, сертификация және басқа да салалардан бастау керек. Шағын және орта бизнестің қызметін реттейтін жаңа нормативтік-құқықтық базаны келесі жылы әзірлеуді тапсырамын.

Қайталап айтамын: мемлекеттік құрылымдардың кәсіпкерлік қызметке кез келген заңсыз араласуы, бизнесмендердің жұмысына кедергі келтіру мемлекетке қарсы жасалған ауыр қылмыс ретінде бағалануы керек. Кәсіпкерлер шенеуніктер тарапынан заңсыз қысым көрсе, бірден прокуратура органдарына жүгінгені жөн.

Кәсіпкерлікке қолдау көрсеткенде орта бизнеске де ерекше назар аудару керек. Өйткені нарықта табысты болудың негізгі көрсеткіші орта бизнестің өркендеуімен өлшенеді. Мұндай компаниялар ішкі нарыққа қана емес, сыртқы нарыққа да бейімделуге тиіс. Олардың экспорттық әлеуетін арттыру үшін қолдауды күшейту керек.

Үкіметке шикізаттық емес орта кәсіпорындарға арналған экспорттық акселерация бағдарламасын жүзеге асыруды тапсырамын. Бұл идеядан нәтижеге дейін мақсатты түрде қолдау көрсету үшін қажет.

Шағын және орта бизнестің жалпы ішкі өнімдегі үлесі 2025 жылға қарай 35 пайызға дейін, ал жұмыспен қамтылғандардың саны 4 миллион адамға дейін көбеюі керек. Бұл осы саланы дамытуға бағытталған жұмыстардың басты нәтижесі болмақ.

ЖАҢА ЖАҒДАЙДАҒЫ ҚАЗАҚСТАН: ІС-ҚИМЫЛ КЕЗЕҢІ

(Жалғасы. Басы 1, 2-беттерде).

Салық және келен саласын цифрландыру «көлеңкелі экономиканың» кез келген көріністерімен күресуге айтарлықтай көмектеседі. Тіпті, «көлеңкелі экономика» сыбайлас жемқорлыққа жол ашып отырғаны жасырын емес.

Сондықтан Қаржы министрлігіне қарасты Экономикалық тергеу қызметінің жұмысы негізінен «көлеңкелі экономикамен» күресуге бейімдеуді тапсырамын.

Біз үнемді әрі жауапты жаңа бюджет саясатын әзірлеуіміз керек. Басым бағыттар мен жобаларға ғана қаржы бөлген жөн. Қаржыны оңды-солды жұмсайтын заман келмеске кетті. Негізгі бюджеттік коэффициенттер мен ережелердің жинағын әзірлеу қажет.

Тұтас ахуалды білу үшін «кенейтілген бюджет» ұғымын енгізу қажет. Онда мемлекеттік бюджеттен бөлек, бюджеттен тыс қорлардың да қаржысы есепке алынуға тиіс.

Бюджетті жоспарлаудың жаңа жүйесі ұлттық басымдықтарды қамтамасыз етіп, ұлттық жоспарлау жүйесінің құрамдас бөлігіне айналуы керек.

Мемлекеттік органдарға бюджеттік дербестік берген жөн. Бұл міндеттерді шұғыл шешуге және ұжымдық жауапсыздық пен әуре-сарсаңнан құтылуға мүмкіндік береді.

Бірақ қойылатын талап та күшеюге тиіс. Осыған орай Есеп комитетінің құзыретін күшейтуді тапсырамын.

Мүдделер қайшылығына жол бермеу үшін Есеп комитетін қаржыландырудың өзгеше тәртібін белгілеу керек. Оны Үкімет жанындағы республикалық бюджеттік комиссия арқылы емес, Парламенттің салалық комитеттері арқылы жүзеге асырған жөн.

Бәсекелі саясаттың маңызы арта түсті. Бәсекелі ортаны айтарлықтай түрлендіріп, әр кәсіпкер үшін шын мәнінде тең мүмкіндік қалыптастыру қажет. Нарықтарды монополияландыу тоқтату керек.

Нарықтағы көптеген салалар нарықтық емес әдіс-тәсілдер арқылы «тас қамалға» айналғаны жасырын емес. Кәсіпкерлер нарыққа кіре алмайды, ал егер кіре қалса, жеке монополистерге бағынуға мәжбүр болады.

Бәсекеге қарсы әрекет барлық салада – көмір, электр энергиясы, мұнай өнімдері, байланыс, дөрі-дәрмек, әуежай қызметтері, тұрғын үй коммуналдық шаруашылық қызметтері, логистика нарықтарында белең алып отыр. Бұл тізімді жалғастыра беруге болады.

Өңірлік деңгейде көбіне әкімшілік ресурсе коммерциялық табыстың кілті саналады.

Мемлекеттік және жекеменшік саладағы «монополистердің» жұмысын ретке келтіру керек. Нақты ережелерді бекіткен жөн: олар қандай жағдайда және қандай нысанда құрылады, түскен табыс қайда жұмсалады. Қа-таң қоғамдық мониторинг жүргізу қажет.

Біржадағы сауда-саттықты тәртіпке келтіру керек. Бұл, ең алдымен, мұнай өнімдері, электр энергиясы, көмір саудасына қатысты. Бұл саладағы ірі компаниялардың көзбояушылығына жол беруге болмайды.

Сондықтан бәсекелестікті қорғайтын және дамытатын мықты әрі тәуелсіз орган керек. Президентке тікелей бағынатын Бәсекелестікті қорғау және дамыту агенттігін құруды тапсырамын.

Тең құқылы бәсекелестікті дамыту үшін мемлекеттің экономикаға араласуын азайту маңызды рөл атқарады.

Орталық мемлекеттік органдардың, әкімдіктер мен холдингтердің меншігінде әлі де болса жеті мыңға жуық әлеуметтік емес нысан бар.

Мемлекет шаруашылықты тәуір жүргізе алмайды деген қағида аксиомаға айналды.

Үкімет Жаңа жекешелендіру жоспарын қабылдауға тиіс. Мемлекет меншігінде тек әлеуметтік нысандар, сондай-ақ мемлекеттің қауіпсіздігі мен қалыпта жұмысын қамтамасыз ететін нысандар ғана қалуы керек.

Квзимемлекеттік секторда әкімшілік-басқару жұмысымен айналысатын қызметкерлердің санын, пайда-сыз шығындарды және басы артық еншілес компанияларды қысқарту жұмыстары жалғасын табуға тиіс.

«Бәйтерек» және «ҚазАгро» холдингтерінің рөліне арнайы тоқталғым келеді. Бұл компаниялар индустрияландыру және агроөнеркәсіптік кешенді дамыту ісіне елеулі үлес қосып, бұрын бір-бірімен байланыссыз болған қаржы институттарының қызметін ретке келтірді.

Ал қазір біз мүлде жаңа жағдайда тұрмыз. Институционалдық құрылымды өзгерту – уақыт талабы. Сондықтан осы екі ұйымды біріктіріп, қаржылық мүмкіндіктері анағұрлым зор даму институтын құрған жөн.

Бұл ретте, портфельді компаниялардың саны 2 есеге азайтып, шатат саны да 50 пайызға қысқаруға тиіс.

Еліміздің халықаралық аренадағы экономикалық мүддесін белсенді түрде ілгерілетіп, ұлттық мүддені қорғауда сындарлы ұстаным және кәсіби біліктілік таныту керек.

Қазақстанның игілігі үшін Еуразия экономикалық одағының және «Бір белдеу – бір жол» жобасының зор мүмкіндіктерін барынша пайдаланған жөн.

Өлемде қалыптасқан жаңа ахуалда елге инвестиция тартып, отандық тауарлар мен қызметтерді экспортқа шығару Үкімет үшін ерекше басымдыққа ие болып отыр.

«Астана» халықаралық қаржы орталығының әлеуетін тиімді пайдаланған жөн.

Қаржы орталығы тікелей және портфельді инвестициялар тартудың негізгі құралына айналуға тиіс.

Түйінді келе айтарым, жалпы ішкі өнімнің абстрактілі өсімімен жұртты қуантп алмаймыз. Халыққа тұрақты жұмыс орындары, қолайлы жол, ауруханалар мен мектептер, сапалы азық-түлік керек.

Экономикалық реформалар азаматтардың табысын арттырып, тұрмыс сапасының жоғары стандартын қамтамасыз еткенде ғана өзін-өзі ақтап, қолдауға ие болады. Осыны әрдайым есте ұстауымыз қажет.

III. Тенгерімді аумақтық даму

Елімізді аумақтық және кеңістік тұрғысынан дамыту тәсілдерін түбегейлі өзгерту керек.

Өңірлеріміз арасында экономикалық және өндірістік бағыты, тұрмыс деңгейі, мемлекеттік қызмет сапасы жағынан айырмашылықтар бар. Сондықтан аумақтық даму жолында әр өңірдің бәсекелі артықшылығын ескеру қажет.

Еліміздің өнүстігі мен өнүстік-шығыс аймағының өнеркәсіптік әлеуетін барынша пайдалану керек. Осы өңірлерде еліміздің еңбек ресурсының жартысы шоғырланған. Сапалы жұмыс орындары бұл аймақтарды дамыту үшін өте өзекті.

Аграрлық секторға дәстүрлі қолдау көрсетумен қатар, ауыл шаруашылығы өнімдерін тереңдетіп қайта өңдеуге, тамақ және тоқыма өндірісін дамытуға, құрылыс материалдарын шығаруға және өнеркәсіптің өзге де салаларына баса назар аудару қажет.

Индустрияландыру әлеуметтік мәселелерді шешіп, табысты арттыру үшін ғана емес, сондай-ақ азаматтар-

дың жаңа ментальдігін қалыптастырып, заман талабына бейімдеу үшін де маңызды. Ал бұл – ұлттық бәсекеге қабілеттілігін арттыратын негізгі фактордың бірі.

Ірі металлургиялық кәсіпорындар орналасқан өңірлерді дамытуға қатысты тың көзқарас керек. Бұл, ең алдымен, Шығыс Қазақстан, Қарағанды және Павлодар облыстарына қатысты. Осы өңірлер жоғары технологиялы, ғылымды қажет ететін өндірістің және техникалық қызмет көрсетудің орталығы бола алады.

Қазақстанның батыс өңірлері мұнай-химия кешендерін салып, жоғары деңгейдегі қайта өңдеу ісінің жаңа өндірістік циклидарын құру үшін инвестиция тартатын орталыққа айналуға тиіс. Бізде осы күнге дейін мұнай химиясы мен газды қайта өңдеу жүйесінің жоқтығы – ақылға қонбайтын қисынсыз нәрсес.

Әсіресе, моноқалаларымызды дамыту ісіне тын серпін беру аса маңызды. Бұл ретте, қала құраушы кәсіпорындарға зор жауапкершілік жүктеледі. Олар барынша атсалыспаса, бұл міндет орындалмайды.

Қазақстан мен Ресейдің шекарасы аумақтарында 30 миллионға жуық адам тұрады. Миллионнан астам тұрғыны бар бірнеше қала орналасқан. Отандық тауарларды сату және инвестиция тарту үшін Ресей билігінің өкілдерімен және мекемелерімен тығыз қарым-қатынас орнату – еліміздің шекара маңын дамытудың аса маңызды факторы.

Ауылдың әлеуетін толық пайдалану – стратегиялық маңызы бар мәселе. Ауылдағы мейлінше өзекті мәселелерді шешуге арналған «Ауыл – ел бесігі» бағдарламасын жүзеге асыру жалғасатын болады.

Өңірлерді дамыту ісіне қатысты тың тәсіл урбанизация үдерісін басқаруға, «миграция толқынын» кезек-кезнен жүргізуге, ірі қалалардағы халықтың тығыз орналасуы мен әлеуметтік шиеленіс мәселелерін шешуге мүмкіндік береді.

IV. Азаматтардың әлеуметтік әл-ауқаты – басты басымдық

Азаматтардың әлеуметтік әл-ауқаты, ең алдымен, **баспана мәселесіне** тікелей байланысты.

Нарық жағдайында тұрғын үйдің қолжетімділігі адамдардың табысына және осы міндетті өздігінен шеше алу қабілетіне орай жүзеге асады.

Менің тапсырмам бойынша ел тұрғындарының зейнетақы жинағының бір бөлігін пайдалану мәселесі пысықталды. Бұл, әсіресе, қазір ерекше маңызды.

2021 жылдың өзінде Бірыңғай жинақтаушы зейнетақы қорының 700 мың салымшысы өз жинағының бір бөлігін тұрғын үй алуға, емделуге жұмай алады немесе басқарушы компаниялардың иелігіне береді.

Үкіметке Ұлттық банкпен бірлесіп, осы жылдың соңына дейін барлық қажетті нормативтік-құқықтық актілерді қабылдап, дайындық жұмыстарын жүргізуді тапсырамын.

Бұл реформа еңбек қатынастарын ашық әрі заңды жүргізіп, зейнетақы жүйесіне қатысуға ынталандыратын пәрменді құралға айналады.

Өз бетінше баспана мәселесін шешуге табысы жетпейтін азаматтарға тиімді әлеуметтік көмек көрсетілетін болады.

Биылдан бастап «5-10-25» бағдарламасы жүзеге асырылуға. Оған 390 миллиард теңге бөлінді. Үкімет осы бағдарламаның жүзеге асырылу барысын үнемі қадағалап отыруы керек.

Кезекте тұрған адамдардың баспана мәселесін тезірек шешу керек.

Қазір әкімдіктер оларға арнап жалға берілетін тұрғын үйлер салып жатыр. Бюджеттік және сатып алу рәсімдеріне байланысты бұған ұзақ уақыт кетеді.

Бұл тәртіпке өзгеріс енгізетін кез келді. Қаражатты тек үй құрылысына ғана емес, жалдау ақысын субсидиялауға да бөлген жөн. Оның ауқымы осы шараның арқасында алғашқы жылдың өзінде-ақ 10 есе өсіп, жүз мыңнан астам отбасына нақты көмек көрсетіледі. Бұл жұмысты реттеуді Тұрғын үй құрылыс жинақ банкі негізінде құрылып жатқан «Отбасы банкіне» тапсырдым. Банк басшылығы тікелей жауапты болады.

«Нұрлы жер» бағдарламасы аясында жеке тұрғын үй салу ісі баяу жүріп жатыр. Мұның басты себебі – үй салынатын аумақты дайындау ісінің қарқыны төмен. Өйткені заң бойынша су және электр желілері жүргізілген аумақтан ғана жер беріледі.

Жер үй тек баспана ғана емес, сондай-ақ табысы аз, әсіресе көпбалалы отбасылардың экономикалық тірегі де бола алады. Үкімет пен әкімдіктер әлеуметтік жер үйлер салынатын учаскелерді инфрақұрылыммен қамтамасыз ету ісін жеделдетуі қажет. Бұл ретте, мемлекет-жекemenшік әріптестігін де қолданған жөн.

Депутаттардың осы маңызды мәселені шешуге тікелей атсалысуын сұраймын. Ауыл еңбеккерлерін қолдайтын сапалы баспана қамтамасыз ету үшін жұмыс берушілердің шығындарын субсидиялау арқылы жалдамалы үйлер салуға міндеттеп, көптеген отандасымыздың тұрмыс сапасын неге жақсартп алмаймыз?!

Отбасылық-демографиялық ахуал – зор алаңдаушылық тудырып отырған мәселе.

Өкінішке қарай, Қазақстанда әрбір алтыншы отбасы бала сүйе алмай отыр. Сауалнама көрсеткендей, отандастарымыздың 20 пайызға жуығы мұны ажырасуға негіз болатын елеулі себеп деп санайды.

Біріккен Ұлттар Ұйымының еліміздегі халық санының өсіміне қатысты болжамы Орталық Азиядағы көршілес мемлекеттермен салыстырғанда көңіл көншітпейді.

Үкіметке 2021 жылдан бастап «Аңсаған сәби» арнаулы бағдарламасын жүзеге асыруды тапсырамын. Экстракорпоральды ұрықтандыру бағдарламалары бойынша бөлінетін квота санын 7 мыңға дейін, яғни 7 есе көбейту қажет.

Балалардың қауіпсіздігі мен құқығын қорғау мәселесіне ерекше назар аудару керек.

Біз көмелеттік жасқа толмаған балаларға қатысты жыныстық сипаттағы әрекеттері үшін қылмыстық жазаны сәудәір қатаңдатып. Алайда бұл проблема әлі де ушығып тұр.

Мұндай қылмыскерлер рақымшылық алу және мерзімінен ерте босау құқығынан айырылып, мейлінше қатаң жазалануы керек. Оларды қауіпсіздігі барынша жоғары түзеу мекемелерінде оқшаулаған жөн.

Мұндай әрбір істі прокуратура органдары ерекше бақылауға алуға тиіс. Әлеуметтік және құқық қорғау органдарының әрекетсіздігі немесе салғырттығына байланысты қатаң жаза қолданылатын болады.

Жалпы, бізге әлеуметтік саясаттың жаңа парадигмасы керек.

Әлеуметтік қамтамасыз ету саласы 17 заңмен және заңға сәйкес ондаған әкімдер реттеледі. Бұл реттеуісінің күрделенуіне және уәжсіздігіне әкеп соқтырды. Соның салдарынан мемлекет жауапкершілігі айқындалмай, азаматтар өз құқықтарын жете түсінбей тұр. Үкіметке еліміздің Әлеуметтік кодексын әзірлеу жұмысын бастауды тапсырамын.

Әлеуметтік төлемдерді цифрландыру үшін шаралар қабылдау керек. Осыған орай азаматтың «әлеуметтік цифрлы әмиянын» енгізіп, тиісті тауар өткізуші жүйе қалыптастыру қажет.

Біздің қоғам еңбек құндылықтарына деген көзқарасты өзгертуі керек. Жас буынға еңбекті бағалауды, оны абыройлы және абыройлы емес деп бөлмеуді үйреткеніміз жөн.

Өкінішке қарай, жастарымыз әп-сәтте байып кеткісі келеді. Олардың лотереяға, бәс тігуге және букмекер агенттіктеріне жашпай әуестігінің себебі осында. Күнделікті өмірде гастарбайтерлер туралы орысынз қалжың айту және олардың еңбегін менсінбеушілік етек алды.

Алаңдаумен өткен соңғы айларда еңбек етудің баға жетпес қадір-қасиетін жете түсіндік. Кіші медицина қызметкерлері, коммуналдық және қызмет көрсету саласында еңбек ететін азаматтар қыруар жұмыс атқарды. Бұл – нағыз еңбектегі ерліктің жарқын үлгісі. Мұндай адамдар мемлекет назарынан тыс қалмайды.

V. Қолжетімді әрі сапалы білім

Коронавирус індетінің салдарынан дүниежүзіндегі мектеп оқушылары мен студенттердің басым көпшілігі қашықтан оқуға көшті. Бұл жұмыстың тәсілі мен мазмұнын түбегейлі өзгертуде.

Қашықтан оқыту ісін ұйымдастыруда Үкіметтің жіберген қателіктерін жақсы білеміз. Ашығын айтқанда, әлі күнге дейін нақты бір онлайн-платформа жоқ. Мұғалімдер, оқушылар және ата-аналар күндіз-түні «WhatsApp»-тан бас көтермейтін болды. Толыққанды оқу үдерісі үшін қажетті барлық функциялары бар бірыңғай онлайн білім беру платформасын шұғыл әзірлеу қажет.

Дегенмен, сапалы білім алу үшін әдеттегідей сабаққа қатысып, мұғалімдермен және сыныптастармен араласудың орны бөлек. Сондықтан санитарлық талаптарды сақтай отырып, білім алудың қалыптасқан дәстүрлі тәсіліне қайта көшудің тәртібін әзірлеу жөн. Бұл, әсіресе, мектептер үшін маңызды.

Күнделікті мәселелерді шешумен қатар, балалардың бәріне бірдей мүмкіндік туғызуды үшін жүйелі шаралар қабылдау қажет. Балаларымыз кай жерде тұрса да, қандай тілде оқыса да сапалы білім алуы керек.

Білім саласындағы басты мәселенің бірі – ұстаздар жалақысының аздығы.

Мен 2021 жылдың қаңтар айынан бастап мұғалімдердің еңбекақысын 25 пайызға көбейту жөнінде шешім қабылдадым. Жалақы мөлшері алдағы уақытта да арта береді. Бұл мақсатқа алдағы үш жылда қосымша 1,2 триллион теңге бөлінеді.

Біз балалардың мектепке дейінгі жан-жақты даму мәселесін шешуіміз керек. 2025 жылға қарай 6 жасқа дейінгі балаларды мектепке дейінгі тәрбиесімен және оқытумен 100 пайыз қамтамасыз етуді міндеттеймін.

Бұл түйткіл мемлекеттік балабақша салумен ғана шешілмейді. Осы іске жеке бизнесті тартып, қолдаудың жаңа түрлерін, соның ішінде қаржыландырудың вәучерлік тәсілін ойластыру қажет. Ата-аналар бас келген балабақшаны немесе мектепті таңдап, мемлекет берген вәучермен төлем жасай алады.

Мамандардың негізделуіне, мемлекеттің тек дарынды оқушыларды қолдауы балалар арасында әлеуметтік ара-жікті ұлғайтуы мүмкін. Бұған жол беруге болмайды.

Осыған орай, мемлекет қарапайым мектептерге қолдау көрсетеді. Сонымен бірге бұл қадам қала мен ауыл арасындағы білім беру саласындағы алшақтықты қысқартуға жол ашады.

Азаматтардың сауаттылығы мен цифрлы біліктілігін арттыру мақсатында Үкіметке Үздіксіз білім беру тұжырымдамасын әзірлеуді тапсырамын. Бұл құжатта бейресми білім берудің баламалы нұсқаларын қолғап енгізу, өз бетінше оқу нәтижелерін мойындау, кәсіби даңғылдарды сертификаттау мәселелерін қарастыру қажет.

Сонымен бірге біз кәсіби білім берудің бүкіл жүйесін еңбек нарығында сұранысқа ие білікті мамандар қалыптастыруға бағыттағанымыз жөн.

Кәсіпкерлердің жаңа буыннан қалыптастыруға басымдық беріледі. Сол себепті «Кәсіпкерлік негіздері» пәні мектептен бастап жоғары оқу орнына дейінгі барлық білім беру сатысында оқытылуы керек.

Өскелең ұрпақтың спорттық және шығармашылық әлеуетіне аса назар аудару қажет.

Қаржы ташышылығы кезінде мемлекет бюджеті есебінен кәсіби спорт клубтарын толықтай қамтамасыз етудің қажеті жоқ. Мемлекеттің және квазимемлекеттік компаниялардың бюджетінен миллиардтаған теңге тиімсіз жұмсалуда.

Бұқаралық спортқа, дене тәрбиесіне және балаларға басымдық беру керек. Әр облыста, ірі аудан орталықтарында спорт үйірмелерін ашу қажет.

«Балалар үйірмесі» қызметін қайта қалпына келтірген жөн. Онда жастарымыз көлендерін және шығармашылықтың бастапқы негіздерімен танысар еді.

Балалар үшін қатерлі бүгінгідей аумалы-төкпелі заманда олардың күш-жігері мен қызығушылығын дұрыс арнаға бағыттау аса маңызды. Балалар мемлекетіміздің болашағы емес пе?! Өкімдердің жұмысын осы өлшем бойынша да бағалаймыз.

Білім беру сапасы туралы бірер сөз. Бызлтыр мен дипломды оңды-солды үлестірумен айналысатын білім мекемелерін жабууды тапсырған болатынымын.

Білім беруді табысты бизнеске айналдырған ықпалды адамдардың қарсылығынан бұл жұмыс баяу жүруде. Бірақ проблеманы шешу керек. Премьер-Министр бұл мәселені ерекше бақылауға алуға тиіс.

Ғылым саласын дамыту туралы да айтқым келеді. Бұл мәселе бойынша бізге тың көзқарас пен жаңа тәсілдер керек, сондай-ақ халықаралық тәжірибеге арқа сүйеуіміз қажет.

Үкіметке жыл сайын әлемнің жетекші ғылым орталықтарында 500 ғалымның тағылымдамадан өтуін қамтамасыз етуді, сондай-ақ «Жас ғалым» жобасы аясында зерттеу жүргізу үшін 1000 грант бөлуді тапсырамын.

Ғылымды қаржыландырудың және қолдаудың маңызды көзі – ірі кәсіпорындардың, әсіресе шикізат саласындағы компаниялардың қаражаты.

Тапқан табыстың 1 пайызын ғылым мен технологияны дамытуға беру туралы қолданыстағы норма талаптар сақталмай отыр. Көп жағдайда бұл қаражат компаниялардың ішінде бөлініске түсіп кетеді. Үкіметке осы қаражатты жинақтау ісін орталықтандыруды және оның бюджет арқылы жалпыұлттық ғылым басымдықа сай бөлінуін қамтамасыз етуді тапсырамын.

Ірі бизнес өкілдері өңірлік университеттердің ғылыми қызметін қамқорлыққа аласа, нұр үстіне нұр болар еді.

Бізге елімізді ғылыми-технологиялық тұрғыдан дамыту жөніндегі арнаулы бағдарламалық құжат қажет. Оның басты міндеті ұлттық деңгейдегі нақты мәселелерді шешуге ғылымның әлеуетін пайдалану болмақ.

VI. Денсаулық сақтау саласын дамыту

Пандемия туындатқан дағдарыс бізді көп нәрсеге үйретті. Мәселен, дәрігердің еңбегін бағалай білетін

болдық. Бір кезде медицина қызметкерлерінің мемлекет назарынан тыс қалғаны рас еді.

Дәрігер мамандығын материалдық тұрғыдан да нығайта түсу маңызды болып отыр. Бюджетті тазалауды нақтылау кезінде екінші жартыжылдықта медицина қызметкерлерін ынталандыратын қосымша төлем үшін 150 миллиард теңге бөлуді тапсырамын.

Мұны біз қазіргі дағдарыс кезінде қолға алып жатырмыз, енді оны жүйелі түрде жүзеге асыруымыз керек.

2023 жылға қарай дәрігерлердің жалақысы экономикадағы

ЖАҢА ЖАҒДАЙДАҒЫ ҚАЗАҚСТАН: ІС-ҚИМЫЛ КЕЗЕҢІ

(Соңы. Басы 1, 2, 3-беттерде)

Бірақ құқық қорғау жүйесінің жұмысында бұрынғы дағды бойынша айыптауға бейімділік басымдау болып тұр. Азаматтардың қылмыстық жауапкершілікке негізсіз тартылатын жағдайлары да аз кездеспейді.

Қылмысты анықтайтын жедел қызмет өкілдері мен процессуалдық шешім қабылдайтын тергеушілер қылмысты ашып, істі сотқа жіберуді басты мақсат санайтын бір басшының қарамағында бірге жұмыс істейді. Алайда көрсеткіш қуалау азаматтардың құқығы мен бостандығына нұқсан келтірмеуге тиіс!

Прокурорлық қадағалауға келсек, бұл жұмыс үнемі кешеуілдеп жататынын көреміз. Прокурорлар істің мән-жайымен тек сотқа жіберер алдында ғана танысады.

Экономикалық ынтымақтастық және даму ұйымы елдерінің тәжірибесі бойынша қылмыспен күрес саласын жаңғыртқан жөн. Бізге азаматтардың құқығын заманауи тұрғыдан қорғауды қамтамасыз ететін және жоғары халықаралық талаптарға жауап беретін үлгі керек. Қазақстанда өкілеттіктердің ара жігі нақты ажыратылған үш буынды модель құру керек деп санаймын.

Полиция қылмысты анықтап, оған қатысы бар адамдарды тауып, айғақ жинап, оны тиянақтан беруге тиіс.

Прокурор жиналған дәлелдемелерге тәуелсіз баға беруге, азаматтар құқығын бұзудың жолын кесуге, кінәсіз адамдардың қылмыс үдерісіне тартылуына жол бермеуге, сотта айыптау жағын қолдауға міндетті.

Сот органдардың әрекетіне қатысты шағымды қарайды және іс бойынша ақтық үкім шығарады.

Мұндай тәсіл тежемілік және тепе-теңдік жүйесін ыңғайтып, әр кезеңде тиімді саралау жүргізіп отыруға мүмкіндік береді.

Тағы да қайталап айтамын, заңдылық пен әділеттілік сөзсіз қамтамасыз етілуге тиіс. Қылмыстық істегі қателік адам тағдырын өзгертетінін естен шығармау керек.

Қылмыстық істер бойынша 2021 жылдан бастап прокурорға адам құқығы мен бостандығына қатысты негізгі процессуалдық шешімдерді келісу міндетін заң арқылы жүктеген жөн.

Қылмыстық және қылмыстық-процессуалдық заңнаманы тұрқтылығын қамтамасыз ету маңызды болып отыр. Оған жиі өзгерістер енгізу құқық қолдану ісіне әсерін тигізеді және бірыңғай тергеу және сот тәжірибесін қалыптастыруға мүмкіндік бермейді.

Заңнаманы қолдануға қатысты шешім қабылдау кезінде көбіне тиісті талдау мен болжам жасалмайды. Шешім заң қолданушыларға ыңғайлы болу тұрғысынан қабылданады. Сондықтан «кішілік» және «қылмыстық» құқық бұзушылықтың жаңа ұғымын қалыптастыру керек. Қоғамға және заң қауымдастығына құқық бұзушылық үшін жаза белгілеудің қисыны түсінікті болады.

Барлық озық елдерде полиция институты сервистік модель негізінде дамып келеді. Біз де мұндай үлгіге көшетінімізді әмілдедік. Бірақ жұмыс барысында аз ғана нәтижеге қол жеткізілді.

«Жұртқа жақын полиция» қағидаты бойынша жергілікті полиция қызметінің мейлінше тұтас реформасын жасау қажеттігі пісіп-жетілді. Осыған орай ұчаскелік инспектордың рөліне баса мән берілетін болады.

Ұчаскелік инспектордың мәртебесін заңнама арқылы арттырып, оның өнімді жұмыс істеуіне мол мүмкіндік берген жөн. Ол азаматтар алдында танымал, қолжетімді әрі беделді болуға, солардың құқықтарын қорғауға тиіс.

Құқық қорғау органдары қызметкерлерін жұртпен ашық әңгіме жүргізуге үйретудің маңызы зор. Бұл бағыт кадрларды даярлау және іріктеу жүйесінде басымдыққа айналуды қажет.

Бейнебақылау жүйесін дамыту жөнінде көп айтылады. Бірақ соған қарамастан құқық қорғау органдары көбінесе өздерінің ғимараттарында құрылғысыз отырады. Түзеу мекемелеріне және полицияның қызметтік ғимараттарына жаппай бейнебақылау орнатуды тапсырамын.

Ішкі істер министрлігі құрылымын қайта қарап, оны саладан алшақ міндеттерден арылту керек. Бұл маңызды ведомство жұмысының тиімділігін арттырады.

Біздің табиғи және техногенді апаттар дәуіріне қадам басқанымызды ескеріп, Төтенше жағдайлар министрлігін қайта құру қажет деп санаймын.

Қылмыстың алдын алу жұмыстарында да кемшіліктер бар. Прокуратураның қадағалауын азаматтарды және бизнес саласын толғандыратын проблемаларды тиімді шешуге бейімдеп қайта бағдарлау керек.

Бізге аұқатты инвестор келсе болды, күштік құрылымдар мен бақылаушы органдар оны тексеруге асығады. Үкімет пен Парламент күштік құрылымдардың бизнес ісіне шамадан тыс араласуына заң арқылы тосқауыл қоюы керек.

Салыққа байланысты құқық бұзғаны үшін бизнес өкілдерін қылмыстық жауапкершілікке тартудың қазіргі тәртібін қайта қарау керек.

Тіркелген кәсіпкерлерге қатысты кез келген тергеу әрекеттері тек сот немесе прокурор санкциясы арқылы ғана жүзеге асырылуға тиіс. Бұл мәселені де қайта қарау керек.

Құқықтық мемлекеттің маңызды шарты – туралықтан тандайтын әділ сот төрелігінің болуы. Сот жарыспалы қағидат бойынша жүруге және суды айыптаушы жаққа тәуелді болмауға тиіс. Сол үшін адвокат пен прокурордың теңдігін қамтамасыз ету қажет.

Қоғамның соттарға деген сенімін орнықтыру басымдығы бар мақсатқа айналуды керек. Бұған мемлекет пен судьялар корпусының өз күштерін жұмылдыруы арқасында ғана қол жеткізуге болады.

Сот жүйесі ешкімге есік ашпайтын мейірге мекемеге айналмауға тиіс. Жоғары сот кеңесі мен Жоғарғы сот жана кәсіпқой кадрларды сот төрелігін жүзеге асыруға тарту жұмысын белсенді жүргізгені жөн. Сот жүйесі салық салу, жер қойнауын пайдалану, зияткерлік меншік, корпоративтік құқық саласының мамандарына зәру болып отыр.

Судьяларды іріктеу бұқаралық ақпарат құралдарының көмегімен жүргізілуі тиіс. Үміткердің қандай еңбегі арқылы жұмысқа қабылданғанын жұртшылық біліп отыруы керек.

Дау-дамайды шешудің баламалық тәсілдерін де дамыту қажет. Бұл ұстаным мемлекеттің қатысуынсыз-ақ ымыраға келуге жол ашады. Дамыған елдерде мұндай институттар өзін өзі таныта білуде.

Он жылдай уақыт бұрын біз «Медиация туралы заң» қабылдадық. Бірақ қазіргі кезге дейін бірде-бір мемлекеттік орган оның даму мәселесімен айналысқан емес. Айқын мемлекеттік саясат байқалмайды. Бұл жағдайды реттеп, қателікті жөндеу керек.

Президент Әкімшілігі жанынан Құқық қорғау мен сот жүйесі реформасы жөніндегі өкілдік комиссия құрылды.

Сыбайлас жемқорлықпен күрес барынша жүйелі сипат алуға. Жемқорлықтың пайда болу себептеріне көбірек назар аударылып, алдын алу жұмыстары жүргізілуде.

Енді жемқорлыққа апаратын факторларды анықтау үшін мемлекеттік органдар мен квазимемлекеттік сектордың нормативтік актілері мен жұмыс үдерісіне жемқорлыққа қарсы күрес тұрғысынан арнайы талдау жүргізген жөн.

Сонымен қатар сыбайлас жемқорлықпен күрес жауапқа тартылудан қорыққан шенеуніктерді дербестік, бастамашылдық және жедел әрекет ету қасиеттерінен айырмауға тиіс.

Біз мемлекеттік бақылауға балама ретіндегі қоғамдық бақылау институтын қолдай отырып, тиісті құқықтық негіз қалыптастыруымыз керек. Мемлекеттік органдардың, квазимемлекеттік сектордың қоғам алдындағы ашықтығын және есептілігін қамтамасыз етуге жол ашатын «Қоғамдық бақылау туралы» заңды әзірлеп, қабылдауды тапсырамын.

Қоғамдық кеңестердің рөлін арттыра түсу керек. Оларды сатып алуы ұйымдастыратын комиссиялардың жұмысына тарту қажет. Сондай-ақ, квазимемлекеттік секторда қоғамдық кеңестер құру мүмкіндігін қарастыру керек. Парламент қарауындағы тиісті заң жобасын жыл аяғына дейін қабылдауға жөн.

Сонымен қатар Қоғамдық кеңестердің құрамына түрлі әлеуметтік топ өкілдерін кеңінен тарту қажет. Мысалы, біз мүмкіндігі шектеулі адамдар осындай ұйымдардың жұмысына араласып, өз үндерін жеткізу үшін қолайлы жағдай жасауымыз керек. Олар әрқашан мемлекеттің ерекше назарында болуға тиіс.

Квазимемлекеттік құрылымдардың қаржы-шаруашылық қызметін, бюджет қаражатын пайдалану жөніндегі мәліметтерді және басқа да құнды деректерді бүкіл қоғамға қолжетімді ету үшін бірыңғай ақпараттық ресурс құру аса маңызды болып отыр.

Мемлекеттік органдардың шешімі жөніндегі ақпараттың ашықтығы азаматтық қоғаммен сындарлы диалог орнатуға септігін тигізеді. Ақпаратқа қол жеткізу мәселелері жөніндегі заң жобасын мүмкіндігінше осы сессияның аяғына дейін қабылдау керек.

Сондай-ақ сыбайлас жемқорлыққа қарсы күрестің жаңа тәсілдерін енгізген жөн деп санаймын. 2021 жылдан бастап мемлекеттік қызметшілердің, депутаттардың, судьялардың шетел банктерінде есепшотқа ие болуы, қолма-қол ақша және бағалы заттар сақтауына қатысты жемқорлықпен күрес аясында жаңа шектеулер енгізу керек.

Мемлекеттік қызметшінің немесе квазимемлекеттік мекеме басшысының қос азаматтығы анықталған жағдайда олар қызметінен босатылады.

Құқық қорғау органдары қызметкерлерінің, судьялардың, пара берушілердің және паракорлыққа делдал болғандардың сыбайлас жемқорлық үшін жазаны қайтау тұрғысынан Қылмыстық кодекске өзгерістер енгізу керек.

Сыбайлас жемқорлыққа қатысты қылмыс жасағандарға шартты түрде мерзімінен бұрын босату шарасы қолданылмайды. Жемқорлықпен ұсталғандардың мемлекеттік қызметте және квазимемлекеттік секторда жұмыс істеуіне өмір бойы тыйым салатын қағида қатаң сақталуы керек. Біз сыбайлас жемқорлық деректері туралы хабарлаған адамдарды заң жөнінде қорғайтын жүйе қалыптастыруымыз қажет.

Адам құқық қорғау жөнінде жаңа шаралар қабылдау өте маңызды. Мен үшін бұл мәселенің мәні зор.

Бүкіл әлемдегі сияқты Қазақстанның азаматтары да интернеттегі гайбаттаулардан қорғана алмай отыр. Бұдан ең алдымен балалар зардап шегуде. Адам интернет арқылы тараған қоқан-лоқының әсерінен қатты киналады. Өкінішке қарай, соның салдарынан қайғылы жағдайға да ұшырап жатады. Азаматтарды, әсіресе балаларды кибербуллингтен қорғау жөніндегі заңнамалық шараларды қабылдайтын кез келді.

Балалар құқын қорғау жөніндегі басқа да шараларды күшейту керек. Атап айтқанда, Бала құқы жөніндегі конвенцияның хабарлау рәсіміне қатысты факультативтік хаттамасына қосылу қажет.

Азаптаумен күрес жөніндегі ұлттық заңнаманы жетілдіру мәселесі маңыздылығын жойған жоқ. Азаптағаны үшін қылмыстық жауапкершілік белгілейтін бұл құжатты Азаптауға және басқа да қатыгез, адамгершілікке жатпайтын іс-әрекеттерге қарсы конвенцияның ережелеріне сәйкестендіру керек.

Адам саядасына қарсы күрес мәселесі де күн тәртібінен түспейді. Бұл жағынан Қазақстанның халықаралық қауымдастық алдындағы жағдайы айтарлықтай емес. Құқық қорғау органдары мұндай қылмыстарды тергеу рәсімін жетілдіре түсуі керек. Осыған орай сот төртібімен қатаң жаза қолданылуы қажет. Бұл маңызды міндет мемлекеттік органдардың үйлесімді іс-қимылын талап етеді.

Парламенттегі заңдар тезірек қабылданады деп үміттенемін.

ІХ. Цифрландыру – барлық реформаның негізгі элементі

Цифрландыру – сәнге айналған үрдіске ілесу емес, ұлттың бәсекеге қабілеттілігін арттырудың негізгі құралы.

Ең алдымен, цифрлы теңсіздікті жойып, барлық азаматты интернетпен және сапалы байланыспен барынша қамтамасыз ету керек. Бүгінде бұл жолдар мен электр қуаты сияқты негізгі қажеттілікке айналып отыр.

Әлеуметтік жағынан осал отбасылардың балалары компьютерлік техникамен және сапалы интернетпен қамтылуға тиіс. Осы жылдың соңына дейін 250-ден астам тұрғыны бар ауылдардың барлығына интернет жүргізіледі.

Біз зейнетақы мен жәрдемақы тағайындаған кезде халықтың буда-буда қағаз толтырып, сансыз есікті тоздыруға мәжбүр болып жүргенін көріп отырмыз.

Мұның бәрін толықтай цифрландыру керек. Адамдар емес, мәліметтер «ыр жүгіруге» тиіс.

Мекемеаралық байланыста да, азаматтармен қарым-қатынас кезінде де қағазбастылықтан барынша бас тартқан жөн. Жыл соңына дейін ең қажетті анықтамалардың қағаз түрінде талап етілуін тоқтатып (47-ден 30-ы), мәліметті цифрлы түрде растау тәсілін қамтамасыз етуді тапсырамын.

Бізге мекенжай, мүліктік және өзге де анықтамалар бойынша оқ тәжірибе бар. Мемлекеттік органдар жеке куәлікті, дипломды, жүргізуші куәлігін электронды түрде қабылдауға тиіс.

Халыққа электронды сервистерді қолдануды ыңғайлы ету үшін мемлекеттік қызмет көрсету ісінде де, бизнесте де биометрияны кеңінен пайдаланған жөн.

«Деректермен» жұмыс істеуді жаңа деңгейге көтеру керек. Мәліметтер базасының бірыңғай жүйесімен қамтамасыз ету және оны әрі қарай дамыту – Үкіметтің басты міндетінің бірі.

Әзірге бұл жұмыс тиісті деңгейде реттелмеген. Оның бір себебі ақпараттық технологиялар саласында мемлекеттік және олармен үлестес бірнеше компания басымдыққа ие болып отыр.

Министрліктер мен әкімдіктердің де ақпараттық-сараптамалық немесе IT-құрылымдары бар. Мұндай құрылымдар ортақ стратегиямен санаспай, мекеме деңгейіндегі мүддені ғана қорғайды.

Ақпараттық технологиялар нарығын, инжинирингтік және басқа да жоғары технологиялар қызметін дамыту – елімізде қосымша күн қалыптастырып, жұмыс орындарын ашып қана қоймай, осындай қызметтерді шетелге экспорттауға да жол ашады. Осы әлеуетті толық пайдаланған жөн.

Ақпараттық технологиялар саласы мен ұлттық бизнес ынтымақтастығының болашағы зор.

Мемлекеттік және жекеменшік ірі компаниялар шетелде жасалған әзірлемелер мен қосымшаларды сатып алуға ондаған миллиард теңге жұмсайды.

Үкімет өнеркәсіп пен ақпараттық технологиялар саласының арасында өзара тиімді ынтымақтастық орнатуға атсалысуға тиіс. Бұл әр саланың цифрлы экожүйесінің қозғаушы күші бола алатын цифрлы технология платформаларын құруға мүмкіндік береді.

Біз Қазақстанның «мәліметтерді» өңдеу және сақтау жөніндегі халықаралық хабқа айналуына жағдай жасайтын заңдар қабылдадық. Былтырдың өзінде цифрлы майнинг ісіне 80 миллиард теңгеден астам инвестиция тартылды. Бірақ мұнымен тоқтап қалуға болмайды. Елімізге әлемдік алпауыт цифрлы компанияларды тартуымыз керек. Әйтпесе өзге мемлекеттер алдымызды орап кетеді.

Бес жыл ішінде осы салаға салынатын инвестиция көлемін 500 миллиард теңгеге дейін жеткізуі қажет.

X. Азаматтардың мемлекетті басқару ісіне қатысуы

Біз «Халық үніне құлақ асатын мемлекет» құруды қолға алдық. Бұған дейін айтқанымдай, бұл – мемлекеттік органдар тек азаматтардың күнделікті мәселесіне байланысты жауап қатуы тиіс деген сөз емес. Бұл, ең алдымен, билік пен қоғам арасындағы тұрақты диалог.

Ұлттық қоғамдық сенім кеңесі азаматтық диалогты дамыту ісіне тың серпін берді. Кеңес еліміздегі жалпыұлттық диалог үдерісін орнықтырып, өз миссиясын орындады. Соның нәтижесінде саяси реформалар топтамасы жүзеге асырылуда.

Атап айтқанда, «Бейбіт жиналыстарды ұйымдастыру және өткізу тәртібі туралы» демократиялық тұрғыдан мүлде жаңа заң қабылданды. «Саяси партиялар туралы», «Сайлау туралы», «Парламент және оның депутаттарының мәртебесі туралы» заңдарға өзгерістер енгізілді. Сондай-ақ Қылмыстық кодекстің 130-бабын қылмыс санатынан алып тастау және 174-бабын ізгілендіру үшін өзгерістер қабылданды. Жұмысты сапалы әрі жедел атқарғаны үшін Парламентке ризашылығымыз білдіремін.

Бұл – саяси саладағы реформаларымыздың бастамасы ғана. Оны жаңғырту ісі жалғаса береді. Мемлекеттік биліктің барлық деңгейі институттарын реформалау керек. Жаңғыртудың негізгі мақсаты – тұтас мемлекеттің тиімділігін арттыру.

Егер азаматтарымыздың әл-ауқатын шын мәнінде жақсартқымыз келсе, олардың өздерін осы іске белсенді түрде тартқан жөн. Алдағы саяси реформалардың барлығы халықты мемлекет басқару ісіне кеңінен қатыстыруға бағытталуы керек.

Мысалы, қоғамдық пікір сауалдамалары ауыл әкімдерінің сайлау арқылы қызметке келуіне қатысты сұраһныңтың арқанын көрсетіп отыр. Бұл маңызды қадамды жан-жақты ойластырып, дәйекті түрде жүзеге асырған жөн. Мұндай жүйенің қалай жұмыс істейтінін нақты білуіміз керек. Алайда бұл мәселенің шешімін кейінге қалдыруға болмайды.

Келесі жылы бірқатар ауылдық округ әкімдерінің өкілеттік мерзімі аяқталады. Ауыл әкімдерінің тікелей сайлауын өткізуге болады деп ойлаймын.

Жергілікті билік өкілдерінің сайланбалы болуымен қатар, мемлекеттік басқару деңгейі арасындағы құзыреттерді бөлу және жергілікті өзін өзі басқару ісін айқындап алуымыз қажет.

Аса маңызды мәселенің бірі – аймақтарды бюджеттен қаржыландыру моделін әзірлеу. Бұл ретте «орталық пен өңір» арасындағы қарым-қатынастан бөлек, қаражаттың өңір ішінде бөлінуіне айрықша назар аудару керек.

Жергілікті бюджеттерді бекіту барысында бақылауды күшейту қажет. Себебі бөлінген қаражат көп жағдайда тұрғындардың шынайы қажеттілігіне жұмсала бермейді. Бір-екі көшені жыл сайын қайта-қайта жөндеу беру, нмидждік іс-шараларға жұмсалатын тиімсіз шығындар азаматтарымыздың наразылығын тудыруда. Бұл – орынды.

Инфрақұрылымдық және әлеуметтік бастамаларға аудандар мен елді мекендердің бюджетінен қаражат бөлу үшін қоғамдық сараптама жүргізілуі тиіс. Бұл ретте онлайн сауалдаманы да қолданған жөн.

Жергілікті өзін өзі басқаруында қаржылық мүмкіндіктерін арттыру керек. Ол үшін ауылдық округ бюджетінің мүліктік құқығын кеңейтіп, кірісін арттыру қажет. Бұл «халық атсалысатын бюджет» жобасын дамытудың келесі кезеңі болғаны жөн. Үкімет бұл маңызды мәселені шешу үшін осы жылғы 1 желтоқсанға дейін нормативтік база мен тиісті ұсыныстарды әзірлеуге тиіс.

Мәслихаттар өкілді орган ретінде өңір қаражатының тиімді жұмсалыуын бақылауға жауапты. Бірақ көп жағдайда олардың пікірі ескерусіз қалады. Бұл – барып тұрған саяси анахронизм.

Осы орайда мәслихаттарға өңірді дамыту және ондаған жылдар бойы шешімін таппай келе жатқан жергілікті түйткілді мәселелерді шешу үшін қол жинау және петиция жасау құзыретін беруге болады деп ойлаймын.

Мәслихаттардың тексеру комиссияларын да күшейткен жөн. Үкімет пен Есеп комитетіне заңдарға енгізілетін тиісті түзетулер топтамасын әзірлеуді тапсырамын.

Мәслихат отырыстарының міндетті онлайн-көрсетілімдерін енгізу қажет. Халық қалауларының өзара пікірталасы, олардың қоғамдық-саяси келбеті жұртшылық үшін қол жетпес құпия болмауға тиіс.

Жергілікті мемлекеттік басқару және жергілікті өзін өзі басқару органдары құзыреттерінің араігін кезең-кезеңмен ажырату қажет.

Жергілікті өзін өзі басқару органдары болып саналатын жиналдар мен жиналыстардың мәртебесін арттырған жөн. Аудандық мәслихаттар нақты шешімдер қабылдаған кезде олардың өзекті мәселелер туралы пікірін ескеруге тиіс.

Қалалардағы өзін өзін басқару мәселесіне жеке-дара тоқталған жөн.

«Мүліктік меншік иелерінің бірлестігі» институтын енгізу жөніндегі реформа басталды. Тиісті заң да қабылданды. Енді барлық көппәтерлі тұрғын үйлер кезең-кезеңмен осы басқару нысанына көшеді.

Бұл реформа меншікті басқару ісінде тұрғындар пікірінің ескерілуін, сондай-ақ тұрғын үйді пайдала-

ну және жөндеу жұмыстарына бөлінген қаражаттың ашықтығы мен есептілігі болуын көздейді.

Үкімет пен әкімдер осындай маңызды реформаның жүзеге асырылуын қамтамасыз етуге тиіс. Себебі мұндай бірлестік – өзін өзі ұйымдастыру және басқару институтының бастау негізі.

Жергілікті өзін өзі басқаруды дамытудағы жаңа тұжырымдамасын әзірлейтін кез келді. Парламент соның негізінде тиісті заңдар қабылдайды.

Ашығын айтуымыз керек, мемлекеттік органдарда әлі де болса формализм мен жайбасарлық кеңінен етек алып отыр. Азаматтарымыз өздерінің жергілікті деңгейдегі мәселелерімен орталық мемлекеттік органдарға жүгініп, Мемлекет басшысына шағымдануға мәжбүр.

Сол үшін жергілікті жердегі басшылардың құзыреті мен жауапкершілігін арттыру керек.

Әлеуметтік желілердің арқасында өңірлерде шешімін таппаған мәселелер бұлға елге белгілі болып жатады.

Азаматтарымыз реформаларға бастамашы болып, ұсыныстар беру үшін онлайн-петициялардың бірыңғай заңды институтын құру қажет. Мұндай құрылым қандай да бір бұрмалау әрекеттерінен толық қорғалуға тиіс.

Үкімет азаматтық қоғаммен бірлесіп, осы маңызды жобаның нормативтік-құқықтық базасын әзірлеуге және оның барлық техникалық мәселелерін шешуге тиіс.

Ел азаматтарының мүддесін қорғау жөніндегі маңызды миссияны бұрынғыдай саяси партиялар атқара береді.

Nur Otan партиясы өзінің іс-қимылы арқылы қоғамымыздағы жетекші саяси күш екенін дәлелдеп отыр. Партия алдағы реформаларды жүзеге асыруға белсене атсалысып, өзінің әлеуетін толықтай пайдаланатын болады.

Сонымен бірге мен, Мемлекет басшысы ретінде, шын мәніндегі көппартиялық жүйені дамытуға күш салуға міндеттімін.

Біз бір орында тұрған жоқпыз. Саяси жүйемізді жаңа жағдайға бейімдеп, оны біртіндеп жетілдіріп келеміз. Саяси реформалар қоғамымызға қажет, сондықтан олар міндетті түрде өз жалғасын табады.

Демократияның басты жауы – білімсіздік пен популизм. Осыны естен шығармаған жөн. Азаматтарымыз реформаларға қолдау білдіреді деп сенемін. Олар жаңа саяси мүмкіндіктердің арқасында қоғамда «хайпократияны» белен алуына жол бермейді деп үміттенемін.

Айтылған барлық реформалардың, өзгерістердің табысты жүзеге асуы баршамыздың бірлігімізге, отаншылдығымызға және азаматтық жауапкершілігімізге байланысты.

XI. Ұлттың жаңа болмысы

МЕРЕКЕЛІК МЕДАЛЬ ТАБЫСТАЛДЫ



Ата Заң күні қарсаңында бір топ жерлестеріміз Мемлекет басшысы Қасым-Жомарт Тоқаевтың Жарлығымен тағайындалған «Қазақстан Республикасы Конституциясына 25 жыл» медалімен марапатталды.



Құрметті қауым, ардақты ардагерлер, баршаңызды Қазақстан Республикасы Конституциясы күні және оның 25 жылдық мерейтойымен шын жүректен құттықтаймын. Бүгінгі залға жиналып отырған барлық алдыңғы жол ағаларымыздың Конституциямыздың негізде-месінің нығаюына қосқан үлесі зор. Сіздерден жастар үлгі алады. Денсаулықтарыңыз мықты болып, еліміздің өркендеуі жолында қанаттарыңыз талмай қызмет ете беріңіздер! – деген қала әкімі Қайрат Әбсаттаров медаль иелеріне марапаттарын табыс етті.

Аталған медальді иеленгендер қатарында қоғам қайраткері, «Құрмет белгісі» мен «Құрмет» Орденінің иегері, Сәтбаев қаласының Құрметті азаматы, еңбек ардагері Мұзараф Аханов пен Жезқазған қаласының Құрметті азаматы, еңбек ардагері Сағындық Қожамсейітов, Жезқазған қаласының Құрметті азаматы, қалалық ардагерлер кеңесінің төрағасы Айып Байқасынов пен Қазақстан Республикасы Жазушылар одағы мен журналистер одағының мүшесі Батырбек Мырзабеков, еңбек ардагері Валентин Куприянов пен Қазақстанның Құрметті металлургі, Жезқазған қаласының Құрметті

азаматы, техника ғылымдарының кандидаты, «Қазакмыс» корпорациясы жанындағы ардагерлер кеңесінің төрағасы Төлеген Бүкіров бар.

Марапат иелерінің тізімі әрі қарай Қазақстан Республикасы денсаулық сақтау ісінің үздігі, «Бексейітова» отбасылық-дәрігерлік амбулаториясының директоры Несібелді Бексейітова, Жезқазған қалалық мәслихатының хатшысы Советбек Медебаев, Ө.А.Байқоңыров атындағы Жезқазған университетінің ректоры Әбділмәлік Тәкішев, «Дидар» телерадио хабарларын тарату дирекциясы директорының орынбасары Төлеш Асанов, Қарағанды облыстық мәслихатының депутаты, білім меценаты Бекзат Алтынбеков, «Тілтану» оқу-әдістемелік орталығының директоры, филология ғылымдарының кандидаты, доцент Ғазиз Ешпанаев, «Саманди» бөлшек-сауда желісінің директоры Сәкен Төлеуов, «Ватан» түркмен ұлттық-мәдени орталығының төрағасы Алламурат Жораяв, Қазақстан Республикасы денсаулық сақтау ісінің үздігі, «Қарлығаш» балалар шипажайының директоры Бимұрат Жұмашұлы, Қазақстан Республикасы денсаулық сақтау ісінің үздігі, Жезқазған қалалық көпсалалы ауруханасы директорының орынбасары Есентай Мұсағұлов және осы аурухананың нейрохирург дәрігері Жұмабек Кәкімжанов есімдерімен толықты.

Салтанатты сәтте «Дидар» телесарнасының директоры, ақын Барзбай Әлеуханұлы «Қазақстан Халқы Ассамблеясына 25 жыл» медалімен марапатталды.

Жақында ғана дүниеден өткен Қазақстан Республикасы Жазушылар одағы мен Журналистер одағының мүшесі, қоғам қайраткері Зулпа Чумакованың медалі марқұмның қызы Заринаға табысталды.

«Қасым ханның қасқа жолы», «Есім ханның ескі жолы», одан бері қарай Әз Тәукенің «Жеті жарығымен» жиналған қазақ мемлекеттілігінің құқықтық негізі Қазақстан Республикасы Конституциясының қабылданғанына биыл 25 жыл толып отыр. Дүбірлі мерекенің Жезқазған жұрты үшін де маңызы айрықша. Осынау айтулы күн қарсаңында жезқазғандық көрермендерге мерекелік көңіл-күй сыйламақ ниетте қала өнерпаздары арнайы концерттік бағдарлама телетүсірілімін ұсынды.

ТЕЛЕКОНЦЕРТ ТАРТУ ЕТТІ

Шара қала әкімінің құттықтауымен басталды.

– 1995 жылы бүкілхалықтық референдумда қабылданған Конституциямыз – саяси жүйе тұрақтылығының негізгі кепілі. Қазақстан халқының – ең жоғары құндылығы адам, оның өмірі, құқығы мен бостандығы. Біз бүгінгі таңда қоғам сұранысына құлақ асатын және түсінетін мемлекет үлгісін қалыптастыру жолындамыз. Конституция күні мен оның 25 жылдық мерейтойы құтты болсын. Баршаңызға жақсылық, елімізге бейбітшілік тілеймін, – деген Қайрат Әбсаттаров ақжарма тілегімен бөлісті.

– Бүгінгі Қазақстанның әлем елдері арасындағы жоғары беделге ие болуы – бекем ауызбіршілігіміз бен жетістікке жаны құмар ізденімпаздығымыздың нәтижесі. Әрбір ел азаматы ел тұтастығының негізі болған Конституциямыздың тек мемлекет

пен қоғам үшін ғана емес, өзі мен отбасысы үшін де аса жоғары мәнге ие екенін сезінгені абзал. Біз саяси тұрақты мемлекет құру жолында орасан зор прогрестерді өткердік. Бұның бәрі Ата Занымызда көрсетілген принциптерді нық ұстана білгеніміздің арқасында, – делі Жезқазған қалалық мәслихатының хатшысы Советбек Медебаев.

Құттықтау ләбиздерінен кейін Т.Қалмағамбетов атындағы Жезқазған филармониясының әншілері Берік Айтжанов, Руслан Исмаилов, Асхат Сағындықов, Зәуреш Омарова әннен шашу шашса, кішкентай билерлер мың бұрала билеп, мерекеге әркіргізді.

Шара соңында «Қазақстан Республикасы Конституциясына – 25 жыл» медаліне ие болған жерлестеріміздің аты аталып, экраннан суреттері көрсетілді.



ҚАЛАЛЫҚ ӘКІМДІКТЕ

ҮЗДІКТЕРМЕН ОНЛАЙН РЕЖИМДЕ КЕЗДЕСТІ

11 жылдық білімнің сыналар шағы саналатын Ұлттық бірнәсіл тестілеуде жезқазғандық өрендер жылдағы қарқыннан талбай жоғары нәтиже көрсетті.

Биыл 502 жезқазғандық түлек орта мектепті тәмамдап, үлкен өмірге қадам басты. Олардың 37-сі – «Алтын белгі», 23-і – «Үздік аттестат» иегері. 258 түлек мемлекеттік білім беру грантының иегері атанды.

Солардың ішінде ерекше көзге түсіп, 100 балдан артық жинаған оқушылардың саны – 26. Олармен «ZOOM» платформасында тілдескен қала әкімі Қайрат Әбсаттаров білімді жастар мен олардың ұстаздарына құттықтау тілегін арнады.

– Биылғы оқу жылында коронавирус инфекциясына байланысты біраз қиындықтар туындағаны белгілі. Бірақ, Президентіміз Қасым-Жомарт Тоқаев пен Үкімет елдегі білім беру үдерісін тоқтатпау үшін барынша жағдай жасады. Осындай ерекше оқу жылында 11-сыныпты бітірген оқушылар саны бытырғымен салыстырғанда 70-ке артық екен. Ең бастысы – олардың барлығының денсаулықтары жақсы. Ересек өмірге аман-есен қадам басқандарыңызға шын жүректен қуаныштымын. «Сен де бір кірпіш дүниеге, кетігін тап та бар қала» деп ұлы Абай атамыз айтқандай



өмірден өз орындарыңызды жаңылмай табуларыңызға және өз істеріңіздің кәсіби шебері атануларыңызға тілектеспін, – деген қала әкімі түлектерге ақ жол тіледі.

Сондай-ақ, ҰБТ-ден жоғары балл жинаған 26 түлекке Алғыс хат пен Жезқазған қаласының энциклопедиясын сыйға тартты. Шара соңында түлектер атынан сөз алған Сағида Молдабекова, Алуа Советова, Дана Сағындықова және Аяулым Ахметиева ұстаздары мен қала әкіміне алғысын білдіріп, сенімге селкеу түсірмейтіндерін жеткізді.

Жылдағы дәстүрге сай тамыз конференциясы өтті. «ZOOM» платформасында онлайн режимде ұйымдастырылған конференцияға қала әкімі Қайрат Әбсаттаров пен мектеп директорлары, мектепке дейінгі білім беру мекемелерінің басшылары қатысты.

БІЛІМ САЛАСЫНЫҢ БҮГІНІ мен ЕРТЕҢІ

тамыз конференциясында қозғалды

Жиын барысында Жезқазған қаласы білім бөлімінің басшысы Жеңіс Әлмағамбетов «Тұрақты даму мүдделеріндегі білім берудің сабақтастығы» тақырыбында баяндама жасады

– Қазақстан Республикасында білім беруді және ғылымды дамытудың 2020-2025 жылдарға арналған мемлекеттік бағдарламасының негізгі нысаналы көрсеткішінің бірі – мектепке дейінгі балаларды мектепке дейінгі тәрбие және білім берумен қамту. 3 пен 6 жас аралығындағы балаларды қамту көрсеткіші жеке меншік балабақшалар есебінен 100 пайызды құрады. 1 мен 6 жас аралығындағы балабақша кезегінде тұрған балалар саны – 2548. Оларды балабақшамен қамту көрсеткіші – 74,1 пайыз мөлшерінде. «Қазакмыс» корпорациясы тарапынан Жезқазған қаласы мен Кенгір елді-мекенінде балабақша құрылысын жүргізуге арналған арнайы бағдарлама әзірленуде. 320 орындық бір, 280 орындық бір, 140 орындық екі және 3-ықшама аудандағы құрылысы бітпей тұрған 320 орындық балабақша құрылысы аяқталса, 2 мен 6 жас аралығындағы балалар 100 пайыз мектепке дейінгі тәрбиемен қамтылатын болады, – делі ол өз сөзінде.

Биылғы оқу жылы мұғалімдер мен оқушылар және олардың ата-аналары үшін оңайға соқпаса анық. Жезқазған мектептерінде қашықтан оқу «Білім ал» автоматтандырылған басқару жүйесімен жүзеге асуда. Сондай-ақ, 1-4 сынып оқушылары ата-ана өтінішіне сәйкес кезекші сыныптарда оқытылады. Кезекші сыныптарға оқушы саны 10-15 оқушыдан аспауы тиіс. Интернет жылдамдығы қала мектептерінде – 10 Мбит/сек, ауылдық мектептерде – 4 Мбит/сек. Мәлішбай ауылында интернет жылдамдығы төмендігінен оқушылар дәстүрлі білім жүйесімен, яғни, мектепке барып сабақ оқытын болады.

Мектептердегі компьютерлердің жалпы саны – 2349 дана. Мектеп әкімшілігі қашықтан оқу кезінде компьютерлік құрылғылары жоқ оқушыларға уақытша пайдалану үшін мектеп компьютерлерін таратып беруде. 2020-2021 оқу жылында білім ұйымдарында 1320 педагог жұмыс атқарады. Кадрлардың сапалық құрамы 88 пайызды құрап отыр.



Конференция барысында кадр жетіспеушілігі мәселесі де қозғалды. 2020 жылы қайта даялау курстарынан 14 педагог өткен. Байқоңыров атындағы Жезқазған университетін «Серпін» бағдарламасы арқылы бітірген 29 студенттің 16-сы қала мектептері мен Кенгір ауылындағы мектепке жаса маман ретінде жұмысқа қабылданды.

Жаңа оқу жылында 11 сынып оқушылары жаңартылған білім беру мазмұны бойынша оқулықтармен қамтамасыз етіледі. Оларды сатып алуға 148 млн 536 мың теңге бөлінді. 2019-2020 жылдары жезқазғандық оқушылар бағындырған белестер де аз емес. XXII президенттік олимпиаданың қалалық кезеңінен 24 оқушы, облыстық кезеңінен 2 оқушы, республикалық кезеңде 1 оқушы жүлделі орынға ие болды. «Жарқын болашақ» республикалық қазақ тілі олимпиадасына барлығы 84 оқушы қатысып, 54 оқушы жүлдегер атанды. Облысқа 27 оқушы жолдама алып, олардың 15-і жүлдегер атанды. Жалпы, олимпиадалар, ғылыми баяндар, зияткерлік сайыстардың қорытындылары бойынша №1, 7, 8, 13, 26 мектеп оқушылары көш басында тұр.

Тамыз конференциясында «Қосымша білім беру мекемелерінде ұлтжанды тұлғаны тәрбиелеу негізінде балаларға қосымша білім берудің заманауи сапасын, қолжетімділігі мен тиімділігін қамтамасыз ету» тақырыбында Жезқазған қаласы балалар мен жасөспірімдер сарайының директоры Дина Отарбаева баяндама жасады. Сондай-ақ, инклюзивті білім беру жұмыстары жайлы психологиялық-педагогикалық түзету кабинетінің басшысы Раиса Қушкеева кезеңнен тарқатты.

КОММУНАЛДЫҚ САЛАДАҒЫ ҚОРДАЛАНҒАН МӘСЕЛЕЛЕР

аппараттық жиында сөз болды

Жезқазған қаласының әкімі Қайрат Әбсаттаров коммуналдық салаға жауапты мекеме, кәсіпорны басшыларымен кездесіп, қордаланған мәселелерді шешу жолдарын қарастырды.

Жиын көпті мазалаған қала тазалығы мәселесінен басталды. Қала іші мен сыртында жеке кәсіпкерлік иелеріне тиесілі 16 аймақ қоқыстан тазартылған фотосуреттермен жеткізген кәсіпкерлік және ауыл шаруашылығы бөлімінің басшысы Кенгірбай Смағұлұлының баяндамасына көңілі толмаған қала әкімі жұмыстың жүйесіздігі мен толық атқарылмағанына назар аударды. Жезқазған бойынша қоқыстан тазармаған әлі осындай 720 орын барын алға тартқан Қайрат Бектайұлы кәсіпкерлер осы бағыттағы жұмысты қыркүйек айының соңына дейін толық аяқтауы керек деген тапсырма берді.

– Жинаған деген бұндай болмайды. Халық қарасы қалың Сейфуллин көшесінің халі тіптен мүжілді. Шашылған қоқыстың мүлкінен исі қолқаны атады. Бұл жерде санитарлық-эпидемиологиялық талаптар мүлде сақталмаған. Бұрынғы «Сарыарқа» кинотеатрының артық жағының да жағдайы мәз емес. Қала тазалығын сақтау бөлімізге ортақ жұмыс екенін осы ғимараттың кәсіргі ірсіне түсіндіріңіздер. Егер жеке кәсіпкерлер тәртіпке бағынбайтын болса, айыппұл салынады. Сол аумақтың сәулет жобасын тез арада дайындап маған көрсетіңіздер, – делі ол.

Осы мәселеге қатысты Жезқазған қалалық тұрғын үй коммуналдық шаруашылығы, жолшығару көлігі мен автомобиль жолдары бөлімі басшысының міндетін атқарушы

Бауыржан Жаңабасұлы есебі тыңдалды. Оған әрі қосып шығаруға бірден-бір жауапты мекеме «Сәт-Тазалық» ЖШС басшысы мінбеге шақырылды.

– Бүгінгі таңда біз 72000 тұрғынға қызмет көрсетеміз. Қала бойынша 189 коқыс алаңына 1300 коқыс жәшігі қойылған. Оның биыл 189-ы жаңартылды. 5 жүк таситын машинамен тәулігіне екі рет коқыс шығарылады. Мекемеде 58 адам жұмыс істейді. Оның 16-сы – жүк тасушы, 8-і – көлік жүргізушісі, қалғаны – абоненттік бөлімінің мамандары. Биыл құны 37 млн 300 мың теңге болатын жүк тиегіш көлік сатып алдық. Бүгінде Аманжол, Асылбеков көшелерінен басқа көшелер күнделікті тазартылып тұр. Ал, бұл екі көшеде жолдеу жүріп жатқандықтан, біздің қызметкерлер коқысты қолмен жинауда. Тұрғындар өздерін алаңдатқан мәселелер бойынша 77-66-05 телефонна хабарласып жауап ала алады, – деген «Сәт-Тазалық» ЖШС басшысы Әділхан Ахметов алдағы уақытта тағы да техника сатып алу жоспарда барын жеткізді.

Сондай-ақ, ол қызмет тарифі қымбаттаса, тұрмыс қалдықтарына жаппайтын үлкен көлемді коқыстарды қоса жинауға да әзір екенін айтты.

– Өңіміңіз ашығын айту керек, қала тазалығы мүлде сын көтермейді. Коқыс контейнерлері толы болғандықтан, тұрғындар коқыс жәшігінің манайын ластайды. Қала ішін қоқыстан тазартуға бір апта уақыт бе-

ремін. Тариф құнын өсіруді мәслихат жиынына ұсыну үшін сіздер өз жұмыстарыңыздың нәтижесін көрсетулеріңіз керек. Ал, мен әзірге коқыс астында қалған қаладан басқа ештеңе көріп отырған жоқпын. Айттылған ескерту жауапсыз қалатын болса, басқаша шара қолдануға тура келеді, – деген Қайрат Бектайұлы «Сәт-Тазалық» басшысына атқарылар жұмыстардың жоспарын нақтылауды және әлеуметтік желілерде паракшалауды, халық шағымын дер кезінде орындап отыруды тапсырды.

Одан әрі орынбасары Қайрат Бабанов және жылымен, сумен жабдықтау мекемесінің басшысы Ахметолла Мырзаиевке ыстық су бармай тұрған Жангелдин көшесіндегі 21, 27-үйлердің мәселесін тез арада шешуді жүктеді.

– 91, 92-орамдарға ауыз су әрен барады. Екі айда бері ыстық суызы отырған аудандар бар. Сонда олар осылай отыра берме? Барлық қала тұрғындары судың қашан тоқтап, қашан қосылатынын нақты хабар болуы керек. Вокзал маңындағы үйлерге де су дұрыс жетпейді. Осының бәрін дереу қалпына келтіріңіздер, – делі ол.

Жиын соңында барлық әлеуметтік желілер бойынша Гауһар Әлмағамбетова жинақтаған тұрғындар шағымын ортаға салған Қайрат Әбсаттаров білім басшыларына өз міндеттеріне кіретін жұмыстарды жөндөуді және өз жұмыстары бойынша халыққа есеп беріп отыруды міндеттеді.



ЖЕЗҚАЗҒАН: ТЫЛДАҒЫ ЕҢБЕК ЖЫЛНАМАСЫ

1941 жыл

Біздің аймақтың колхоздары мен өндіріс ошақтары соғыс жылдары қысқа мерзімнің ішінде бірлесіп тізе қосып еңбек етіп, белгіленген жоспарды асыра орындап майданға көптеген азық-түлік жіберіп отырды. Бірінші болып Жезқазған кеніші, Жезқазған геология-барлау конторы, «Қызыл жұлдыз» артелі әскери тәртіптен жұмыс істей бастады.

Маусымда ет комбинаты құрылды. Жезқазған геология-барлаушылары жоспарды өсіру мақсатында жаңа өндірістік барланған мыс қорын «Покро-Оңтүстік Батыс», «Златоуст», «Покро-Орталық» аудандарында 200 пайызға артық орындады.

Жезқазған кенішінде 138 стахановшы, 133 екіпінді, 25 екі жүздіктер еңбек еткен. 29 қыркүйекте жылдам ауыр салмақты балқаманың бастамашысы, конвертор мастери Құсайын Ниязов конвертордың жобаланған қуатынан айтарлықтай асып түсіп, зауыт қыркүйек айында табандатқан 10 жылдың ешбір айында беріп көрмеген мысты балқытқан.

1 қазанда Жезқазған кенішінде медикелерді оқытатын курс ашылып, оны оқып бітірген қыздар майданға жіберілді.

26 және 27 қазанда металлургия жоспарды артығымен орындады. Ерекше еңбек еткендер Көккөзөвтің, Питерскийдің және Лобановтың ауысымдары болды.

Зауыт басқармасының ұжымдағы әйелдер Ұлы Отан соғысындағы әйелдерге ай сайын сыйлықтар жіберуді шешті.

Қазан айында Жезқазған геологиялық барлау конторының қызметкерлері мен жұмысшылары Қызыл Армия жауынгерлеріне арнап 33 сынар қолғап, 4 қысқа тон, 11 фуфайка, 5 құлақшын және 6 сынар саусақты қолғап, одан басқа да 10 кг жүн, 13 метр мата және 36 қой терісін жинады.

16 қарашада Қарсақбайдың №183 теміржолшылары және олардың жұмысшылары жексенбілікке шығып, 1000 сомның жұмысын істеді.

Желтоқсан айында 110 сағаттық бағдарлама бойынша әскери оқу аяқталды. Айрықша жақсы көрсеткіштерге жеткен Базов пен Озалиндер командирлік еткен Қарсақбай батальонының жауынгерлері болды.

1942 жыл

Қаңтар айында Қарсақбай мыс зауытында социалистік жарысқа 1757 адам қатысқан. 21 ақпанда №12 шахтаның бұрғылаушысы, Қазақ КСР Жоғары Кеңесінің депутаты А.Сафин бір ғана перфоратормен жұмыс істеп, бір ауысымда 1400 тонна кен қазып және өзінің бір күндік еңбекқамсы 1200 сомды қорғаныс қорына берген.

Сәуір айының аяғында шөл даладағы Үлкен Жезді өзенінің жағасында оншақты шатыр пайда болып, оған болашақ Жезді марганец кенішінің алғашқы құрылысына нары орналастырылды.

Мамыр айында Жезқазған ауданының кәсіпорындары жоспардың үстіне 40 тонна мыс, 1049 тонна көмір, 763 тонна мыс кенін берді. Мыс зауытындағы озаттар арасынан Көккөзов, Мануилов, Қошанов, Мапошин, Айтенов, Жезқазған кенішінде Ақшалов, Есенов, Анарқұлов, Аймұхамбетов, геологиялық барлау партиясында Сейілов, Тұңғышбаевтарды атауға болады.

4 маусымда Жезқазған өндірістік кәсіпорындарының бәрі Бүкілодақтық жарысқа түсті.

Маусым айында В.Штифанов басқаратын Жезқазған геологиялық-барлау конторы жарты жылдық жоспарды 40 пайызға орындады.

12 маусымда Жезді марганец кеніші марганец кенішінің алғашқы тоннасын беріп, ол зауыт тұтынушыларға жіберілді.

18 маусымда КСРО Ғылым Академия бригадасының ХКП Жезқазған комбинатының, Қарсақбай мыс зауытының және бас мыс кенішінің жұмыскерлерімен майдан қажетіне Орталық Қазақстанның пайдалы қазбалар қоры мәселесі жөніндегі жиналыс болып өтті.

22 маусымда Қазақ КСР-нің облыстарынан және Оралдан Жезді марганец кенішіне 920 жұмыскер, 200 автокөлік, 3 автокомпрессор, 3 қозғалмалы электростанция әкелінді.

Маусым айынан шілде айына дейін КСРО ҒА комиссия бригадасы Балқаш-Жезқазған кешендеріне тиянақты зерттеу жүргізіп, келешекте Қарсақбай мен Балқашта мыс балқытуды ұлғайту мақсатында кен шыққан жерлердің мезделемелерін, тау-кен, шаруашылығының жағдайын, байыту фабрикаларын, металлургиялық кәсіпорындар мен транспорттарын анықтады.

24 шілдеде жергілікті радиодан металлургиялық тұрғындарға арнаған үндеуі берілді. Онда халықты жарқылданған жаңа пеш салуға шақырған. Үндеу халықтан қолдау тауып онша қысқа мерзімде салынып бітті.

Тамыз айынан Жезқазған ет комбинатында айына 30000 дана самса өндіру ұйымдастырылып, қазан айынан бастап сабын өндіріле бастады.

20 қыркүйектен еңбек өнімділігін тез арада арттыру, мыс өндіру мен марганец кенін өндіруді барынша ұлғайту мақсатында ауданның барлық өндірістік кәсіпорындарында майдан онқұндігі басталды.

Қазан айында Байқоныр көмір кенінің үшінші тау-кен құтқару отрядының жауынгерлері №9 шахтада жұмыс істеп жүріп көмір өндіруді белгіленген межелден 140-200 пайызға орындады. Жұмыста жақсы нәтиже көрсеткен жауынгерлер Жалғасбаев, Ордабаев, Үсенов, Қожахметов болды. Олардың арқайсысы еңбек ақыларынан 135-140 сомды «Тауенқұтқарушы» танк колоннасының құрылысына аударды.

Қазан мерекесі қарсаңында жұмысшылар, қызметкерлер, Жезқазған ауданының еңбеккерлері майданға 488 кг май, 305 кг шошқа майын, 325 кг тоқаш, 50 кг конфет, 123 кг қолбаса, 200 банк варенье мерекелік сыйлық жөнелтті.

14 қарашада тұңғыш рет Жезқазған кенішінде стахановшылардың слеті болып өтті.

Желтоқсан айында жезқазғандық оқушылар бірнеше ондаған тонна темір сынықтарын жинап және ақшалай жинап самолеттер мен танктер құрастыруға жіберілді.

1943 жыл

Қаңтарда Жезқазғанның кеншілері мен металлургия өндіріс еңбек жинақтарын «Қазақстан металлургия» танк колоннасының құрылысына салды.

25 наурызда Қарсақбай мыс зауытында құрал-жабдықтарға қоғамдық тексеріс жүргізу басталып, ол мекеменің жұмысын жақсартуға мүмкіндік жасады.

16 сәуірде Жезқазған комбинаты құрылып, оның құрамына 17 шахта, 3 ашық жұмыс учаскесі, Қарсақбай темір жолы, механикалық, кіріпші, шыны зауыттары сияқты қосалқы мекемелер енді.

7 мамырда Қарсақбайда озат жергілікті өндірушілердің аудандық слеті болып өтті. Мамыр айында Жезді қалашығында стахановшылардың слеті өтіп, онда бұрғышылар А.Грипас пен Б.Аймұқанов күнделікті өндірістік жемені 200 пайыздан кем бермеуге келісім шартқа отырды.

Бірінші тоқсанда Байқоныр көмір қазбасының жұмыскерлері жоспарды 102 пайызға орындады.

30 маусымда өндірістік жоспарды жүйелі түрде орындағаны үшін 17 стахановшылар және Қарсақбай мен Байқонырдың инженер-техникалық жұмыскерлері «Түсті металлургиядағы социалистік жарыс озаты» белгісімен марапатталды. Марапатталғандардың ішінде зауыт директоры Шитиков, бас инженер Леонов, байыту фабрикасының ауысым бастығы Овчинникова, металлургиялық цехтың бастығы Пободоносцев, темір жол машинистері Зотов, Топанов, Танкибаев, зайбышылар Сейілов, Жандарбековтар бар.

Маусым айында №22 ФЗО мектебінің оқушылары өз күштерімен дайындап ақылы концерт қойып, жиналған 5600 сомды қорғаныс қорына жіберді.

Тамыз айында ақындардың айтысы болып өтті. Оған халық ақындары Болман Қожабаев, Нияз Ожан, Омар Шонов қатысып, кенес Әскерінің жеңісіне бата беріп, еңбеккерлерді елімізге көп кен мен мыс беруге шақырды.

Тамыз айында соғыстағы командирлік бөлімнен Жезқазғанға хат келді, онда жезқазғандық кеншілердің, гвардия кіші лейтенанты Н.И.Колбасовтың ерлік істері туралы айтылған. Бірнеше күнгі соғыста ол 12 танк, 100 автокөлік, бір рогага жуық жау әскеріне соққы берген.

8 қыркүйекте Қарсақбай мыс зауытында кептіру және қыздыру үшін пеш жағылды.

20 қыркүйектен бастап 20 қазанға дейін ауданның өндірістік мекемелерінде Қызыл Әскердің жеңіске жетуіне арнаған майдан айлығы өткізілді.

Қазан айында Жезқазған комбинатына озат көрсеткіші үшін мемлекеттік Қорғаныс комитетінің ауысыпты Қызыл Туы табыл етілді.

Қазан айында жұмыс және қойма терілері өңдейтін тері зауыты пайдалануға берілді.

25 қарашада мемлекеттік қорғаныс комитетінің Қызыл Туы Жезқазған комбинатының өкіліне салтанатты түрде тапсырылды.

Құзде Жезқазған ауданының колхозшылары И.Сталиннің хатындағы міндеттемені орындау үшін Бүкілодақтық социалистік жарысқа түсіп, 1943 жылғы көктемгі егісті 105 пайызға, мал өсіру жоспарынан мүйізді ірі қараны 102,7 пайызға, қой мен ешкіні 102,5 пайызға, жылқыны 111 пайызға, түйені 116 пайызға орындаған.

«Дружба Казахстана» танкі колоннасының құрылысына қаржы жинау басталды.

Қарсақбай қалық Қызыл Әскер жауынгерлеріне 300 сәлемдеме жіберді.

Бір жыл ішінде мыс қорыту зауытында 628 әйел өндіріс мамандығы бойынша оқыды.

Жыл ортасынан бастап жезқазғандық қызметкерлер мен жұмыскерлерінің, ауылшаруашылық жұмыскерлерінің бастамасымен оккупациядан босағандар мен елдің батыс аудандарының тұрғындарына арнап материалдар мен заттар жинап бастады.

Жыл аяғына қарай оккупациядан босаған аудандарда 12 слесарлық, теміржол және механикалық шеберханалар, 50 соққыш балгалар, 35 вагоншару құрал-сайман мен жабдықтар жиналды. Ауылшаруашылық аудандарға 200 ба мүйізді ірі қара, 2,5 мыңнан астам қой мен ешкі, 70 шошқа бөлінді.

Жергілікті халықпен тамантану тиімділігін арттыру үшін Бала Жезді өзенінен Қарсақбай тоғанына шортан, алабұға, табан балықтар әкелінді.

1944 жыл

Қаңтарда Жезқазған кенішінде әйелдер өндірістік бригадасы құрылды.

1944 жылдың қаңтар айында Жезқазған өндірістік кәсіпорындарында 3153 әйел жұмыс істеді. Қаңтар айында Жезқазған кеншілері өздеріне атакты оралдық бұрғылаушы Мемлекеттік сыйлықтың иегері Иллиарнон Янкинді шақыртып, одан көп перфораторлық бұрғылаудан тәжірибе бөлісті.

20 қаңтарда П.Шатаалов екі перфоратормен жұмыс істеп, белгіленген межелден 6 есеге асып түсті.

Ақпан айында Донбастың жетім балалары үшін балалар үйінің құрылысына ақша жинау басталды.

Сәуір айында «Жезқазған кенішісі» ұрыс ұшағының құрылысына ақша жинау басталды.

2 сәуірде Қарсақбай мыс қорыту зауыты балалар үйінің күшімен концерт қойылып, одан түскен 2450 сом қаржы жеңіс қорына жөнелтілді.

Маусым айында Жезді мырыш кенішінде байыту фабрикасы салынды.

1 шілдеде Жезқазған кенішінің кеншілері елімізге ондаған тонна жоғарғы сапалы мыс кенін жартыжылдық жоспардан артық берді. Шатаалов, Ақшалов, Генматуллин, Мелехин, Демидов, Барышников, Шынаквер кеніштің айтулы жұмыскерлері болды.

20 шілдеде Жезқазған кенішінде озаттар слеті болып, онда озаттар өз тәжірибелерімен бөлісті.

Шілдеде Қарсақбай мыс қорыту зауыты металлургиялық цехының техникалық жетекшісі Чивекский көптеген құнды рационализаторлық ұсыныс енгізді. Оның ойлап тапқаны миллион сомнан астам қаржыны үнемдеуге мүмкіндік берді.

22 шілдеде Қарсақбай поселкесінде жергілікті және өндірістік промкооперативтері стахановшылардың аудандық слеті болып өтті.



С ФРОНТА
ВСЕ ДЛЯ ФРОНТА
7 ТОНН ЭКОНОМИИ БЕНЗИНА
ДО ПОЛНОГО УНИЧТОЖЕНИЯ ФРАГА
Мәліметтер Жезқазған қаласы мемлекеттік архивінің 322-қор, 2-тізімдеме (жағалы) 129-сактау бірлігі құжаттарынан дайындалды

ТАҒЗЫМ



Талай жайсаңды жұтқан жұқпалы індет арыс азаматымыз, кесек тұлғалы, жігіттің марқасқасы әкберден досымыз Кәкімбек Нұртағұлы БАҚТЫБАЕВТЫ ортамыздан алып кетті. Осыдан тура жеті жыл бұрын жарты ғасырлық жарқын тойына мақтау өлең арнап едім, енді амалсыздан жоқтау сөздерін жазып отырмын... Өршіл рухты өнегелі азамат туралы айтар болсам, кеудеге өкісін толып, жанарға жас келеді.

«Соңғы самурай» атты әлемдік классикалық кинода мынандай бір толқынысты сөз бар. Ел намысы үшін ақтық айкаста қаза тапқан хас батырдың өлімін императорға естіртуге бірнеше адам келеді. Император қаралы хабарды алып келгендерден: «Батыр қалай өлді?» деп сұрайды. Сонда батырдың қарулас досы: «Сізге батырдың қалай өлгенін емес, қалай өмір кешкенін айтайын» деп көзіне жас алады. Мен де қайран Кәкімбек досымның ізгілікке толы өнегелі өмірінің кейбір тұстарын әңгіме етпектімін. «Жақсының жақсылығын айт нұры тасысын» демекші, марқұмның қараңғы қабірі нұрға толысын, жатқан жері жайлы болсын деймін. Қайран қанды көйлек жан жолдасым!...

ЖІГІТТЕ ДЕ ЖІГІТ БАР, АЗАМАТЫ БІР БӨЛЕК!..

Кәкімбек досымызбен танысып, етене араласқанымызға ширек ғасыр болған екен. «Жылқы кісінескенше, кісі сөйлескенше» дейді. Көкең сөйлегеннен-ақ бірден өзіне баурап алды, тіпті бауыр қылып алды десе де болады. Себебі әр сөзін жүйеліп айтпай, жеріне жеткізе біледі. Шешендік өнердің мектебінен өткен дерсің. Айтпақшы, алғашқы кездескен басқосуда Көкең асаба рөлін атқарған болатын. Талай торқалы тойларды ұршықша иіретін кәсіби асабалар Кәкімбектің шаңына да ілесе алмайтын. Бұл – менің бағалауым, жеке пікірім. Себебін айтайын. Қазақ даласында сахараны салтанатқа орап, думанға бөлеген сал-серілер болған. Кәкімбек досымды сол серілердің қатарына жатқыздым. Сөз саптау – салмақты, түр-тұлғасы – келісті, ойы да, бойы да – биік, тұлға бойы – тұнған өнер. Домбыра шертісі де, ән айту мәнері де елден ерек. Кесек тұлғалы, сымбатты азаматты кездестіргенде менің есіме Сырбай Мәуленовтің Сәкен туралы өлеңі түсті:

Өлімге жан екенсің қия алмайтын,
Өлеңнің құшағына сыя алмайтын.
Қазақты білгің келсе, міне, осы деп,
Көрсетсен жер жүзінен ұялмайтын, – деген жолдар бар еді сол өлеңде. Сол жолы мен Кәкімбекті сыршыл Сәкенге ұқсаттым. Бір сөзбен айтқанда, Кәкімбек алғаш көргеннен жылы ұшырап, өнеріне тәнті етіп, достықтың дөңкерінін мықтап байлады. Содан сұм адал арамзыдан алып кеткенше сыйластығымызға сына қағылмады, үшбү сәлеміміз үзілмеді. Ол Ақордада, мен онтүстік астанда жүресек те жүргіміз бір, тілегіміз де бір болды. Кәкімбекпен достығымызды нығайтып, сыйластығымыздың сәнін келтірген бірнеше

жәйт болды. Екеуміз де ел қорғаушы қызметте талай жыл әскери міндетті атқардық. Шеніміз де бір. Құдай қосқан досақтарымыз Камал мен Гүлсім – студенттік шақтан егіз қоздылай айрылмас құрбылар. Екеуміздің тұңғыштарымыз Шұға мен Еламан бір сыныпта оқыды. Оның үстіне көрші тұрдық, аралас-құралас болдық дегендей. Осының барлығы еске алғанда көңіл күрсіндей, жүрек мұңға батады, кеудені шер кернейді. Мазасыз қызметте жүріп сыйластыққа маңыз бермей, торқалы той, топырақты өлімде ғана кездесудің сәті түсетін еді. Сондайда бір қалт еткен мезетте ғана арқа-жарқа болып, қауқылдасып қалатынбыз. Сондай сәттердің тым сирек болғаны қандай екінішті. Кәкімбекпен ойда-жоқта айрылып қаламыз дегенді ойлапмыз ба? Бұл індет бәрімізді ойлантады, өмірдің өткініші екенін, әр сәтті бағалау керектігін ескерткендей.

Өлгенде айтқандай Кәкімбек – қоғамдық тәртіптің саңлақ сақшысы, айтулы ардагері. Құқық қорғау органы сапында табаны күректей отыз жыл адал қызмет етті. Біреу білер, біреу білес, Кәкімбектің ел қорғау жолындағы ерен еңбегі әскери қызметтен бастау алады. Кезіндегі кеңес дәуірінде әскери міндетін қатардағы жауынгерден бастап, офицер шенін де атқарған. Көкөніні әскери қызметі сонау Сібір өлкесінде, Алтай өңірінде өтеді. Сыртта жүрсе де сертінге сенімді, антына адал абзал досым қиындыққа сыр бермеді. Әскерден елге аман-есен оралып, ел тыныштығын қорғау саласында қызметін жалғастырды. Қайда жүрсе де Кәкімбектің жүрген жолдарында ізгіліктің іздері, қомақты істерден құралған қолтаңбасы жатыр. Қай қызметті атқармасын

алғаны алғыс, малыңғаны марапат болды. Бұны қоян-қолтық қатар араласқан әріптестер тілге тиек етері сөзсіз, ертенгі қырық күндік құдайы аста айтулары хақ. Осы ретте Қадыр Мырза Әлі ақынның бір мына өлең жолдары еске ерікісі түседі:

Адам күліп тумайды...
Адам жылап туады.
Жылайтыны туғанда – жамандар бар қинайтын,
Жылайтыны өлерде – жақсылар бар қинайтын, – дегендей, елге ардақты азамат, асыл жар, асқар тау Әке, қимас адал дос, жан жолдасымыз ортамыздан бақилыққа аттанды. Арманда кетті асыл досымсыз... Қос ару, қос қызғалдақ боталары – Шұға мен Айғанымның аяқтанып, сән-салтанатымен ұзатылғанын көре алмай кеттің-ау, қайран, Кәкімбекім. Ақорда төріне енді барып, етене астаналық та болып үлгермедің-ау, ауылы Досым. Жүрегің Жетіқоңырда қалды, мәңгілік мекенің де кастерлі туған жерің Мибулағина бұйырды. Рухыңа дұға тілеп, елжіреп еске алудан басқа қолдан келер қайыр жоқ. Естелігімді мына өлең жолдарымен тәмамдаймын:

Еліңнің ер тұлғалы мақтаны едің.
Шашың кілт үзілді-ау, ақтангерім.
Өшейді жарқын бейінен ұрпағымен,
Жан жолдас болсын жатқан жерің!
Қош бол, қимас жан Досым!!!

Еске алушы Алматы қаласынан жан досы Бейбіт ЕҢСЕБАЕВ және жолдастары Алматы қаласы

ХАБАРЛАМА

Жезқазған қаласы аумағында ауыл шаруашылығы жануарларын жао тәртібінің жобасы «Қазақстан Республикасындағы жергілікті мемлекеттік басқару және өзін-өзі басқару туралы» Қазақстан Республикасының 2001 жылғы 23 қаңтардағы, «Агроөнеркәсіптік кешені және ауылдық аумақтарды дамытуды мемлекеттік реттеу туралы» Қазақстан Республикасының 2005 жылғы 8 шілдедегі, Қазақстан Республикасының 2017 жылдың 20 ақпандағы «Жайылымдар туралы» және 2002 жылдың 10 шілдедегі «Ветеринария туралы» Заңдарына, Қазақстан Республикасы Ауыл шаруашылығы министрінің 2020 жылғы 29 сәуірдегі № 145 «Ауыл шаруашылығы жануарларын жаюдың үлгілік қағидаларын бекіту туралы» бұйрығына сәйкес әзірленді, қала әкімдігінің сайтында жарияланғаны хабарлаймыз. Жоба бойынша ұсыныстарың болса «Жезқазған қаласының кәсіпкерлік және ауыл шаруашылығы бөлімі» MM-ің op_zhez@mail.ru электрондық почтасына жолдауларыңызға болады.

ДӨНГЕЛЕК ҮСТЕЛ

Конституция мерейтойына арналды

Ел конституциясына бойұсынғын, оны құрмет тұту – кез келген ел азаматының басты борышы. Биыл қолданысқа енгеніне ширек ғасыр толған Конституция күні қарсаңында С. Қожақмұлов атындағы Жезқазған музыкалық-драма театры «Ата Заң – азамат елдің ар-намысы» атты дөңгелек үстел ұйымдастырды.

«Дидар» теларнасының бас директоры Базарбай Әлеуханұлы бастаған бұқаралық апарат құралдары өкілдері мен театр әртістері қатысқан шарада Отан, тіл, дін, діл сынды Тәуелсіздіктің тірегіне айналған ұлттық құндылықтар кеңінен сөз болды.

– Кезіндегі жазылмаса да бұлжымай орындалып, ғасырдан ғасырға жеткен дала заңдары, одан бері қарай қазақ хандарының шешімдерінің өзі бөлек тарих. Әділдікті ақ жалауы еткен Алаш арыстары мен ұлт жанашырларының еңбектері арқасында бүгінгі азат елдің іргесі қаланды. Шекарамыз шегеленген соң, ұлтты біртұтас етіп ұстап отыратын Конституция қажет болды. Осылайша Ата Заңымыз қабылданды. Басты орынға адам өмірі мен оның құқығын қойған Конституциямызды ардақ тұту – бәрімізге ортақ міндет, – деген Базарбай Әлеуханұлы жастарды мығым ынтымақ пен қайсарлыққа шақырды



– Қай саланың қызметкері болса да барлығының бас иері ол – Конституция. Заңның алдында кім-кімнің болсын құқығы бірдей. Бүгінгі кездесудің ұйымдастырылу мақсаты да сол – Ата Заңымыздың айбынын асқартатын, мәртебесін биіктету. Осынау қызметке орналасқанына көп болмаған мен үшін елі ардақтар, аймағына сыйлы азаматтармен танысудың жөні тіптен бөлек. Қайткен күнде де сіз-

дерден үйренерім мол. Жезқазғанға келіп жана ойлар пайда болды. Алдыма әр түрлі мақсаттар қойдым. Бұл қалада жүзеге асырылған жеті жоспарларым да жетерлік. Осы жолда сіздердің қолдауларыңызды күтсемін, – деген театр басшысы Сәкен Досхан меймандос мысты шаһар жұртына ерекше ыстық ықыласын білдірді.

Ақниет ТАҒЫБЕРГЕН

БАРШАҒА БАРЫНША МҮМКІНДІК

«Nur Otan» партиясы қолға алған іріктеу қарсаңында Қазақстан Республикасы Президенті жанындағы Ұлттық сенім кеңесінің мүшесі Ерлан Санров жезқазғандық праймеризге қатысушылармен кездесіп, пікір алмасты.

Сөз басында Ұлттық қоғамдық сенім кеңесі жұмысының маңызды мен міндеттерін тоқталған ол, халықтың билікке деген сенімін нығайту керек екенін нақты атап өтті. Осы арада екі арадағы алтын көпір қызметін атқарып отырған Ұлттық кеңес азат ойлы азаматтық қоғамды қалыптастыру үшін ашық әрі әділ жұмыс істеуді мақсат етеді деген ол демократиялық қоғам қалыптастыру жолындағы түйткілді мәселелерге де тоқталды.

– Демократиялық қоғамда ауқатты ел тұрғындарының саны басым болатыны белгілі. Өкінішке орай, біздің еліміз бұндай деңгейге әлі жете қоймады. Қоғам арасында билікке қарсы кері пікірлер туындап, түрлі келіссөздердің болып жатқаны да осының салдарынан орын алууда. Соңғы статистика мәліметтеріне сүйенсек, елімізде 450 000 жұмыссыз бар екен. Ал 2,2 млн адам – өзін-өзі жұмыспен қамтушылардың қатарында. Мен бұл мәліметтермен келісе алмай-

мын. Өйткені, біздің елімізде жұмыссыздардың саны 4 млн-нан асып кетеді. Олардың ішінде түрлі уақытша жұмыстарды атқарып жүргендер немесе тіптен жұмыссыз ретінде тіркелмегендері де бар. Елде ең алдымен, екі қолға бір күрек таппай сенделген азаматтар болмауы керек. Сол кезде ғана азаматтық, демократиялық, әлеуметтік әділеттілікке ие мемлекет қалыптасады, – деді ол өз сөзінде.

Бүкіл әлемді жаулаған COVID-19 індеті кез келген мемлекет институтына кері әсерін тигізбей қоймағанын атап өткен ол, аурумен күресу кезінде атқарылған жұмыстарға қатысты да пікірін білдірді. Әлем эксперттерінің тұжырымдамасына сәйкес жалпы реформалау шаралары біздің елімізде де қажет екенін айтқан ол өзгерістерден қорықпауға шақырды.

– Мен осыдан екі ай бұрын ғана «Nur Otan» партиясы жақтастар лигасына мүше болдым. Расында, осынау партия

құрамына мүше қаншама өз ісінің шеберлері қоғамның кез келген саласында еңбек етеді. Олардың еңбектерін есте жоққа шығара алмаймын. Коронавирус дерті кезінде өз бастарын бөйгеге тігіп, адам өмірі үшін күрескен ақ халаттылардың көбі – «Nur Otan»-маттар болмауы керек. Сол ақиқатқа тура көзбен қарап, ел экономикасын биікке жетелетіп, жарқын идеяларға толы партия мүшелерін билікке тартуымыз керек, – деген Ерлан Бияхметұлы еліміздің бас партиясы ұйымдастырып жатқан праймериз жұмысын қос қолдап қолдайтынын жеткізді.

Көбіне аудандық, қалалық, облыстық мәслихат депутаттары әкімдердің ықпалынан аса алмайтынын айтқан ол ел тағдырын айқындау жұмыстарына барынша жастар қауымын тарту керектігіне жіге тоқталды. Праймериз жұмысына қатысты кейбір аймақтарда орын алып жатқан қиыршықтар туралы да естіп-біліп отырғанын айтқан Ерлан Бияхметұлы дауыс беру жұмыстарының ұйымдастырылу барысымен, ұйымдастыру комитеті жұмысы тәртібімен де таныстырды.

Кездесу барысында көп балалы ана, праймеризге қатысушы Макпал Орынбетова жезқазғандық аналардың жай-күйін сөз етіп,



қыз-келіншектер қауымының да аталған шараға белсене қатысатынын, соған сай нәзікжандыларға да сенім артуға шақырды.

Жыныда Ерлан Санров мырзаның назарын ерекше аударған жайттың бірі – Қарағанды облысы бойынша онкологиялық аурулардың басым бөлігі Жезқазған аймағынан шығатыны. Соған қарамастан қатерлі ісіктің қармағына түскен өңір жұртшылығы алыстағы облыс орталығына сандалып жүргенін хабарлар болған ол бұл мәселе бойынша жоғары биліктерге ел тілегін жеткізетін айтып, барша праймеризге қатысушыларға сәттілік тіледі.

Еске салсақ, партия ішілік іріктеуге үміткерлерді тіркеу 17 тамызда басталған болатын. Бүгінде Жезқазған қалалық филиалынан барлығы 49 үміткер праймеризге қатысуға ниет білдіріп отыр.

Ақниет ТАҒЫБЕРГЕН



ТОЛЕРАНТТЫЛЫҚТЫҢ ҮШ ТҮРІ

Төзімділік – қоғамның, мемлекеттің, тіпті, әлемнің бейбітшілікте өмір сүруіне жол ашатын қасиет. Әсіресе, қазіргі жаһандану кезеңдегі мәдениеттердің ықпалдасу сәтінде қажеттілігі бұрынғыдан да арта түспек. Сондықтан төзімсіздіктің зиянды жағы мен төзімділіктің пайдалы тұстарын ортаға шығарып, қарама-қарсы екі ұғымның түрлері мен сипатын ой елегінен өткізу бүгінгі күні өзекті болмақ.

Ғылыми әдебиеттерде төзімділік ұғымы «толеранттылық» термині арқылы қолданылады. Ол, өзге пікіріне, сеніміне, көзқарасына құрметпен қарап, төзімділік танытуды білдіреді. Әлеуметтанушылар топ ерекшеліктеріне қарай төзімділіктің бірнеше түрлерін келтіреді.

Ұлттық немесе этникалық төзімділік: Қандай да бір ұлттың – өзге тайпаның, халықтың, нәсілдің мәдениетіне, тіліне, салт-санасы мен дәстүріне деген төзімділігі. Төзімділіктің осы түрі жойылған кезде бір ұлт таранып екінің бір ұлт өкілдерін кемсіту мен қорлау немесе келемесе мен мазақтау секілді жағымсыз әрекеттер орын алады. Нәтижеде ұлтаралық немесе тайпаралық қатығыстардың орын алуы бек мүмкін.

Мұндай қатығыстар екі мемлекеттің халықтары немесе бір мемлекетте өмір сүріп отырған этностардың арасында да кездеседі. Оның мысалын АҚШ-та орын алған оқиға мысал бола алады.

Жалпы, ұлтаралық қатығыстардың орын алуына кездейсоқ оқиғалардың әлеуметтік желі немесе өзге де бейресми апарат көздері арқылы таралған арандатушы материалдардың әсері мол. Мұндай материалдар төзімділіктің орнына ортаға агрессияны алып келеді. Сондықтан азаматтардың күмәнді материалдардан бойын аулақ ұстауы қоғам тыныштығына негіз болмақ.

Мұхаммед пайғамбардың (с.ғ.с.) хадисінде: «Қара нәсілді адамдарды да дос тұтындар, өйткені олардың үш ұлық адамы: Лұқман хәкім, Нахашай, Эфиопиялық азаны Биәл пейшше болады», – деп айтқан. Яғни, ол кезде тек құл ретінде қабылданған нәсілді өзіне дос тұтуды дәріптеп, орынсыз бөліну мен қатығысудан қайтарған.

Әлеуметтік төзімділік: Төзімділіктің бұл түрі әлеуметтік теңсіздіктен келіп шығады. Қоғамның бір бөлігі бай, екінші бір бөлігі кедей немесе орта деңгейлі мүшелерден құралады. Кедей бөлігі қаржы тапшылығын сезінері анық. Сондықтан бай топтың мүшелеріне деген қызғушылық пен ұмтылыс орын алады.

Мұның шарықтау шегі біздің елімізде қаржы өкіметінің орнап, бай-бақуатты адамдардың мүлкін еріксіз алу арқылы көрініс берді. Әрине, аяғы апаршылыққа ұласқаны баршаға мәлім. Яғни, төзімсіздіктің бұл түрінің де қоғам үшін зардабы мол екен.

Хадисе «Кімде-кім өзінен байырақ немесе ақылдырақ адамды көріп қалса, дереу өзінен көдейрек әрі ақылсызда адамдардың бар екенін есіне алсын», – делінген, яғни, мұсылман баласын шүкір етіп, өзегін өртейтін бос күйінше тусудан аулақ болуға шақырады.

Осы тұста, төзімсіздік тек қаржысы кем топтар тарапынан орын алмай, әлеуметтік жағдайы жоғары адамдар тарапынан да болуы ықтимал екендігін ескерген жөн. Мысалы, өзінің қымбат үйі немесе дүние-мүлкін алға тартып, әлеуметтік деңгейі төмен адамды кемсіту, келемесе секілді әрекеттер.

Әсіресе, қазіргі кезде әлеуметтік желідегі танымал адамдардың көптің қолы жете бермейтін дүниелерді жариялауы, соны мақтаншы көруі желідегі сан мыңдаған оқырмандары үшін қызғаныш туындатады анық. Өз кезегінде бұл тіршіліктен тарығып жүрген жан үшін өте ауыр тиеді.

Рахымжан РАШИМБЕТОВ

БЖЗҚ САЛЫМШЫЛАРЫНЫҢ ЗЕЙНЕТАҚЫ ЖИНАҚТАРЫ 12 ТРИЛЛИОН ТЕҢГЕДЕН АСТЫ

БЖЗҚ-ның 2020 жылдың 1 тамызындағы негізгі көрсеткіштері



2020 жылдың 1 тамызына қарай Бірыңғай жинақтаушы зейнетақы қоры салымшыларының шоттарында 12,1 триллион теңге зейнетақы жинақтары қалыптасты. 01.08.2019 жылдан бастап 01.08.2020 жылға дейінгі бір жыл ішінде зейнетақы жинақтарының сомасы 1,9 триллион теңгеге пара-пар немесе 19% өсті.

Зейнетақы жинақтарының негізгі сомасы міндетті зейнетақы жарналары (МЗЖ) есебінен қалыптасты, оның мөлшері 11,8 трлн теңге (жыл басынан бергі өсім – 12%). Міндетті кәсіптік зейнетақы жарналары (МКЗЖ) бойынша зейнетақы жинақтарының сомасы 287,8 млрд теңге (өсім 17%), ал ерікті зейнетақы жарналары (ЕЗЖ) бойынша зейнетақы жинақтарының сомасы 2,1 млрд теңгеге (өсім 9%) жетті.

2020 жылдың 1 тамызына БЖЗҚ-дағы жеке зейнетақы шоттарының саны 2019 жылдың осындай кезеңімен салыстырғанда 1,2 миллионнан астам бірлікке артты. 01.08.2019ж. ЖЗШ саны 10,5 (10 517 212) млн бірлікті құраса, 01.08.2020ж. бұл көрсеткіш 11,7 миллионнан асып түсті (11 706 287). Осылайша бір жыл ішіндегі өсім 11% болды.

Шоттардың басым бөлігі міндетті зейнетақы жарналары (МЗЖ) бойынша ашылған, олардың саны он бір миллионнан асады, дәлірек айтсақ 11 132 300 шот (жыл басынан бергі өсім – 10%). Одан кейін міндетті кәсіптік зейнетақы жарналары (МКЗЖ) есебінен қалыптастырылған шоттар – 518 294 (өсім –

2%). Ерікті зейнетақы жарналарының (ЕЗЖ) саны да біртіндеп көбейіп келеді, БЖЗҚ-дағы мұндай шоттардың саны қазір 55 693 бірлік

(өсім – 2%).

2020 жылдың басынан бері салымшылардың шоттарына жалпы көлемі 604,3 млрд теңге зейнетақы жарналары аударылған, ол 2019 жылдың алғашқы 7 айындағы көрсеткіштен 55,1 млрд теңгеге немесе 10% асып түсті. Жарналардың жалпы көлемінің 95,4 пайызын БЖЗҚ-ға МЗЖ бойынша аударылған 576 млрд теңге мөлшеріндегі түсімдер құрайды, 27,5 млрд теңгенің аударымы МКЗЖ бойынша жасалған, ал 256 миллион теңге ЕЗЖ бойынша аударылған.

Төлемдер 98,2 млрд теңгені құрады, олардың басым бөлігі, атап айтқанда 36% жасы бойынша төлемдер (34,9 млрд теңге), сақтандыру ұйымдарына аударымдар (24,3 млрд теңге), Қазақстан Республикасынан тыс ТТЖ кету (19,9 млрд теңге), мұрагерлерге (16,4 млрд теңге), жерлеуге (1,8 млрд теңге) берілген, мүгедектік бойынша төлемдер (0,9 млрд теңге).

2020 жылдың басынан бастап 1 тамыздағы жағдай бойынша Қор салымшыларының шоттарына 752,98 млрд теңге таза инвестициялық табыс есептелді, бұл өткен 2019 жылдың сәйкес кезеңімен салыстырғанда 389,77 млрд теңгеге артық.

«БЖЗҚ» АҚ баспасөз орталығы

COVID-19: ТЕСТІЛЕУДІҢ ӨНДІРІСТІК ҚУАТЫН АРТТЫРУ

<p>1</p> <p>ТӘУЛІГІНЕ 40 000 ТЕСТ</p>	<p>2</p> <p>ЗЕРТХАНАЛАР САНЫ 80-ГЕ ДЕЙІН АРТТЫ</p>
<p>3</p> <p>ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ ҮКІМЕТІНІҢ РЕЗЕРВИ АЯСЫНДА ПТР ЖАБДЫҚТАРЫНЫҢ 20 ЖИЫНТЫҒЫ САТЫП АЛЫНДЫ (ЖЕТКІЗУ МЕРЗІМІ – ҚЫРКҮЙЕК-ҚАЗАН)</p>	<p>4</p> <p>ТӘУЛІГІНЕ 10 000-ҒА ДЕЙІН ЗЕРТТЕУ ҚАМТАМАСЫЗ ЕТІЛЕДІ</p>
<p>5</p> <p>БЮДЖЕТ ЕСЕБІНЕН («КДБ-ЛИЗИНГ» АҚ ЛИЗИНГКЕ) 8 МОБИЛЬДІ ЗЕРТХАНАЛЫҚ КЕШЕН САТЫП АЛЫНДЫ (ЖЕТКІЗУ МЕРЗІМІ – ҚЫРКҮЙЕК-ҚАРАША)</p>	<p>6</p> <p>ТӘУЛІГІНЕ 4 8 00-ГЕ ДЕЙІН ЗЕРТТЕУ ҚАМТАМАСЫЗ ЕТІЛЕДІ</p>
<p>7</p> <p>ЖЕРГІЛІКТІ БЮДЖЕТ ҚАРАЖАТЫ ЕСЕБІНЕН НҮР-СУЛТАН МЕН АЛМАТЫДАҒЫ ЕКІ МОДУЛЬДІК ЗЕРТХАНА ПТР ЖИЫНТЫҚТАРЫМЕН ЖАРАҚТАНДЫРЫЛАДЫ (ЖЕТКІЗУ МЕРЗІМІ – ҚЫРКҮЙЕК)</p>	<p>8</p> <p>ТӘУЛІГІНЕ 8 000-ҒА ДЕЙІН ЗЕРТТЕУ ҚАМТАМАСЫЗ ЕТІЛЕДІ</p>
<p>9</p> <p>НӘТИЖЕСІ: 2020 ЖЫЛҒЫ ҚАРАШАДА ТӘУЛІГІНЕ 63 000 ТЕСТКЕ ДЕЙІН ҚАМТАМАСЫЗ ЕТІЛЕДІ</p>	